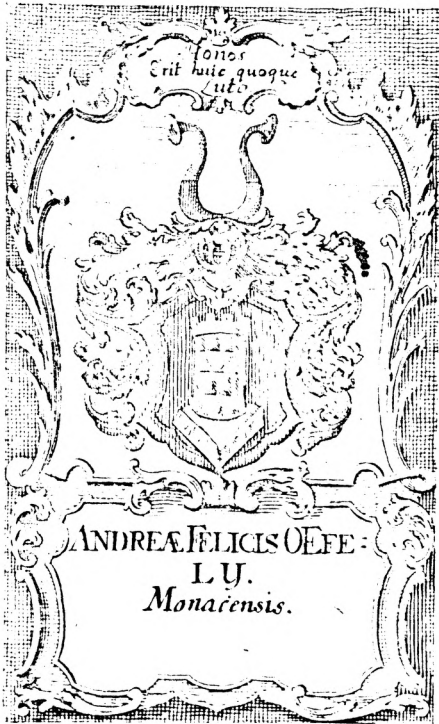

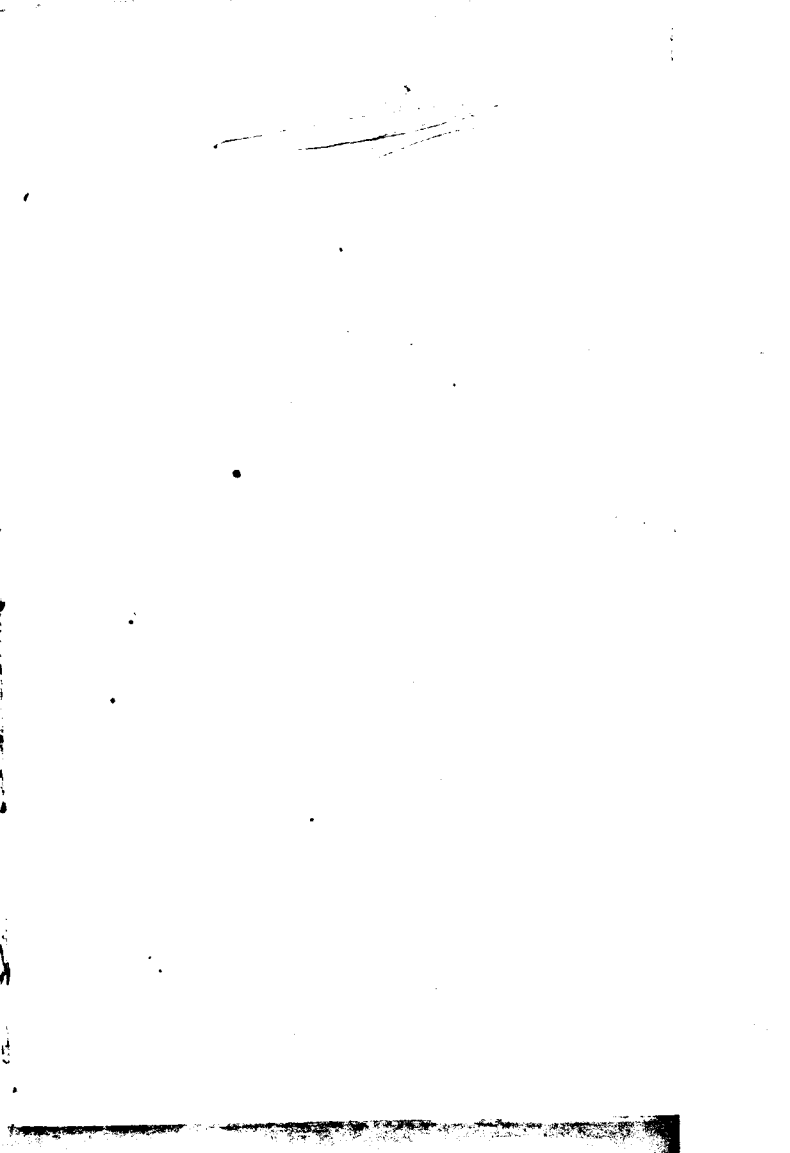
Franciscus Tranquillus Andronicus

Dialogus Sylla

Erit huic quoque
L. U.

ANDREA FELICIS OEFSE:
L. U.
Monacensis.

1871. 11. 5
St. John

DIALOGVS
SYLLA
AVTHORE
TRAN
QVILLO

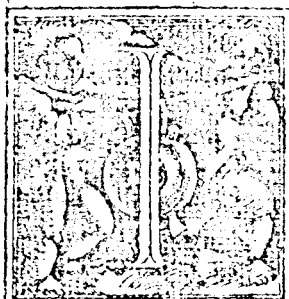
ILLVSTRI ET MAGNIFICO VI-
RO D. IANOLASCARI RHINDE
CENO DOCTRINARVM ET AN-
TIQVITATIS PARENTI, TRAN-
QVILLVS ANDRONICVSDAL-
MATA, S. D.

CVM MICHAELÈ NARDINO
meo necessario viro ingenioso & docto lōs
ga mihi disceptatio fuit de nostrę nationis
homine Diocletiano Imperatore, qui eadem animi
magnitudine, qua sublatus erat ad fastigium rerū
humanarum, ad priuatam vitā redierat. Quod me
defendente, illo contra nitente, eam disputationem
sub Cęsarıs & Syllę persona retuli. In temperando
au.ē stilo non simplex difficultas fuit, nā ratio posce-
bat, vt esset infra oratoriam grauitatem, & sua grā-
uissimis personis dignitas attribueretur. Existimaui
hanc meam fortunam non nihil ad tuam fortunam
pertinere, non a. solandi tui atque confirmandi
gratia, in quo virtus & summum adire peris-
culum videantur, sed quoniam augustali sanguine
ortus, vt ipse cuius maiores longa serię Cōstātinōs
poli imperarunt, vicissitudine rerum ad hanc tenuis-
simum redactus sis. Quam tu commutationē sic fors-
titer toleras, vt istud viuendi genus elegisse videas-
re. Itaque mitto tibi hunc dialogum, vt cū tua fors
te conferas, ac si probaueris, te authore exeat in mas-
nus hominum, & noster Diocletianus vindicetur a
calumniā.

Vale.

¶ Tranquilli Andronici Dalmatæ dialo-
gus Sylla, Interlocutores Cæsar, Syl-
la, Pompeius, Minos.

CÆSAR.

AN EVASTINUS in
terram, vale Charo
ego ad Plutonē fe-
stino. Dij immortales
in quod discrimē
adduxerat me for-
tuna, linter putri ca-
rie quali cribrum fa-
ctus est: vndiq; Palus
scaturiebat, iam alluebat poplites, ac postea
quam in ripam impegimus pene tota cimba
dissiliit. Non ita me rabies æquantis oceani,
non adeo furentes maris Adriatici procellæ
terruerant. Equidem abhominor hanc tem-
pestatem: nam vereor ne istuc sit omen cui-
uspiam infœlicis euentus, qui meum ani-
mum curis & perturbationibus exagitet. Se-
pe solent magnas calamitates quædam veluti
signa antecedere: quibus etiam nostra crude-
lissima cædes significabatur, si dii voluissent
vt longius animo prospiceremus. Ceterum

quid attinet aut veterum malorum recordatione, quorum obliuio saluberrima creditur, tam altum dolorem exasperare? aut nouis cōsternari augurijs, quorum fides incerta est: vtpote quæ a temeritate profecta irritis effectis plerumq; vates ipsos deludant. Quod si quid aduersi nostris ceruicibus impendet, satis est tunc miserum esse, quum inuaserit: nō etiā lōge anteq; vlla suspitio appareat metu, veluti muliercule, cōcuti, ac (vti aiunt) de gradu denūci: Presertim quū fatis cōtēporis & loci cōpulsus sim, vt neq; futura vigore mētis præcaueri, neq; casus si quibus perstrigi necessesse fuerit repelli viribus aut magnitudine animi queant. Adde q; precibus & squalori nullus pateat locus. Qui lachrimis flecū possunt adamantina pectora, siquidem ad inferos ne fama quidē (vt audiuius vulgo circumferri) misericordiæ nomen perduxerit? Quo si forte descenderet, ante solio suo decaderet Plato, q̄ reciperetur, adeo regnū hoc nihil mite, nihil benignum amplectitur, sed vsquequaq; seuitiæ Tyrannidis in morem indulget. Iam hæc vallis vndiq; rapidissimis fluminibus & vasta palude circumseptā: nullæ naues præter huius senecionis rimosam phasellum haud reuehendis vmbriis destina

eam. Excubat in ostio latrator Cerberus terri-
bilis aspectu, nec minus diligens q̄ truculens
tus ianitor, adeo vt ne Mercurij quidem so-
porifera v̄rga falleretur, verisimile est. Ditis
quoq; providentia passim dispositos esse cu-
stodes / qui seditiones atq; tumultus, si qui su-
bito exorirentur, compescerent atq; compris-
merent. Quinetiam demandatum aliquot fi-
dioribus (q̄; q̄; haud scio quid possit esse fidū
in tanta Tyrannide) vt insidias, conspiratio-
nes omnia deniq; consilia explorent ac defe-
rant ad ipsum principem. Sed o vanam meā
mentem ac prorsus immutatam; quam indis-
gnas cogitationes magnitudine Cæsaris sug-
gessit: dñ faxint vt nihil minus cupiam, quā
aut in ambienda dignitate aliqua, deprecandæ
contumelia, si qua innocēs iniuria per-
stringar, ante cuius pedes volitari: aut re-
fugere, si deposcar in labores, pericula, tor-
menta, cruciatus, demum quamlibet hono-
ris & famæ dimicationem. Reminiscere te
Cæsarem, qui peruicaciam inimicorum ar-
mis contundere maluisti, quam virtutis re-
rumq; bene gestarum ab inuidis & ingratis
veniam deprecari: tum subeat nunquam in
tuum pectus ne minimam quidem formidis-
nem descendisse; sed inuictō semper animo

profectum in aduersa: cuius magnitudinem
nulla vnquam vis nec robur Gallorum, nec
ferocitas Germanorum, nec Hispanorum as-
tus, Pœnorumque doli, & Alexandrinorū
insidię, non denique furor ciuium Romano-
rum multęque alię pestes labefactare potue-
runt, nihil sordidum humile caducum, sed
vnumquodque magnificum excelsum im-
mortalitate dignum consilijs mentis agitasti:
nihil aggressus es quod foeliciter non expu-
gnaris, perruptis om̄ibus terrę marisque dif-
ficultatibus, impetus subuertisti, vires perfre-
gisti, consilia dissipasti: in summa nihil huma-
num potuit obsistere tuis conatibus. Cæterū
ne quisquam videatur integram foelicitatem
affecutus, a maleuolis, qui se configere corni-
cum oculos creant, saltem illud vitio dabitur,
quod licet iam confectis bellis ciuilibus,
in maximo tamen odio ciuitatis videar ne-
gligentijs vixisse. Et profecto iam ciuitatis &
glorię rerum gestarum satietate cęperam in-
uadi: subueerebar etiam inconstantiam huma-
norum casuum, ne videlicet fortuna mutato
cursu meas res secundas aliqua labe resper-
geret. Quippe non tam laudantur quę forti-
ter ac prospere gesta sunt, quam vituperantur
quę in aduersum rapit mutatio temporū,

ut vel minima offensuscula clarissimū quod
que nomen obscuretur. Hac animo quum
penitus infedissent, atque huiusmodi curis in
uolutum impia atque nefaria manus inuasit:
non illa hostium externorum aut sicariorum
manus, sed amicorum, sed familiarum, sed
domesticorum conspiratio detestabili exem
plo fuit: cuiusmodi in idias nō Artaxerxes,
non Mithridates, non Ptolomeus Euerge
tes, nō mortalium quisquam ne deorum qui
dem (si fabulis credere par est) vitare potuit,
tamen supersunt hæredes tantæ iniuriæ, qui
nihilominus crudelitatis atque perfidiæ repo
scent ab inimicis pœnas. Atqui trucidarunt
annis grauem, fama clarum, gentibus admi
rabilem vnico tantum dispendio, ac nescio
quidem an maxima iacturâ nostræ futuræ
dignitatis, quod vel immature nomen regiū
quod iam pridem animo concupieram, non
arripuerim. O spes fallaces, o inanes meas co
gitationes, o pestilentem L. Cottæ moram:
nunc medius inter Cyrum & Alexandrum
federē, pulcherrimo inferis, vel ipsi Diti spe
ctaculo: nam vel præliorum quibus interfui,
vel bellicosarum gētium quas superavi, vel
prouinciarum, quæ mea virtute in Romano
rum potestatem venerunt, vel tandē nūerus

occiforum referatur, non dubito quin longe
Cyro antecellam, Alexādro saltem par fu-
turus sit. Eximiam Cyri laudem & eam pla-
ne solam in monumentis ipsius legeramus,
quod regnum abstulisset a Medis. Alexan-
drum autem non inficior res gessisse memo-
rabiles, sed tanta non fuerunt quātas gracia
p̄dicat: Peculiare ferme quibusdā antiquorū
video fuisse, aliena eleuare, sua vero in coelū
tollere. Caterum quoniam iniquitas & per-
fidia improborum & inuidorum hominum
ab hoc fastigio deiecit, in proxima regibus
tribunalia recipiar. SyL. Pompei vides hūc
qui citato cursu properat, Cēsarem vultu ex-
pressit. POMP. Eum ipsum color ac linia-
menta referunt, sed nōdum plane satis queo
dignoscere tam lacero est & cruento corpo-
re. SyL. Si Cēsar est nouo te certamini accin-
gas oportet. Pom. Ipse tandem profecto est:
non admodum sero p̄nas suorum scelerum
dedit: nescio quam Monarchiam mente con-
ceperat immensa honorum ambitione & ins-
atiabili cupiditate gloriae quibusdam veluti
furijs agitated, vt erepta ciuium libertate, p̄-
fligatis iudicijs, p̄strata ac euersa incolumi-
tate reipublice, nullo denique amicorum aut
inimicorum discrimine habito sanctissimam

atque pulcherrimam rempublicam in crude-
lissimam Tyrannidem conuerteret: eaque so-
lus per summum nefas potiretur: quo videli-
cet summo loco conspicuus absque arbitris
magistratus distribueret, provincias ordina-
ret, conscriberet exercitus, inferret bella, stu-
pris & adulterijs impune abuteretur, ac ea fa-
ceret omnia, quę collibuisse. Hic omnes su-
as cogitationes collocauerat, hanc solam exis-
timabat felicitatem, perinde quasi huiusmo-
di status (vt alię res humane instabiles ac per-
breues sunt) non dicam immortalis, sed futu-
rus esset diuturnus: præsertim quum nullo
iure, nullis legibus, nulla pia causa per fortu-
nas, sanguinem, vulnera, cædes multorum
istuc peruenisset. Siquidem odia grauiora tã-
etsi recentibus in malis plærumque metu se-
cohibent auidicta: mox tamen tanquam ex
abdito prorumpunt, ac in auctorem malorũ
repente grassantur. CÆS. Deum immortalẽ,
quid ego video, ingens profecto monstrum
si vera visio est: atque vtinam somniarem &
hoc spectaculum euanidum redderetur. Sed
corneis nimirum non eburneis oculis aspicio:
quod me non solum delectatione non af-
ficat, sed pene dolore examinat, omnes aduer-
sarij primi atque illustres regum ad latus in

orchestra confederunt: agnosco Syllam, P^oscium eiusque liberos, Catonem, Scipionem Petreium, Domitium, Afranium, Faustum, L. Casarem, & alios permultos, qui mecum de imperio & vita dimicauerunt. Rursus in sub sellijs (quę res meum dolorem exulcerat) C. Marium cum C. filio, Carbonem, Lepidum, Cinnam, Sertorium, Curionem, Antonium, Dollobellam, & reliquos nostrę factionis in obscuro abiectos latere. In varias mehercule sentētiās anceps distrahor: nec satis liquet damnam an rideam decreti huius auctorem, si modo quicquam huiusmodi vel princeps vel iudices voluerint statuere, utrobique victores & victi, utraque pars Imperatores & Legati, illorumque pariter atque horum res præclare memorantur. Illi tamē fastigio euecti, hi humi depressi: sunt illis sublimis locus, his contigit abiectus. Porro mihi deberi supremam sedem vel inimici fatebuntur: quis enim temere se vel nostrę magnitudinī, vel glorię equauerit: victus in acie nūquam, victor semper euasi: splendidissimos triūphos eggi, pulcherrima erexi Trophęa, ad extremū vitę perpetuum dictatorem & monarcham senatus populusque romanus gręci & barbari venerati sunt, ac veluti numē aliquod ado

rarunt: & mox defunctū referēt inter diuos
aris, apud quas votis te obligēt meo nomini
cōstructis. Cur igit̃ moror, & primū (si repug
narit) sella nō detrahā & deturbē? SyL. Ut
voluit oculos accēsos, vt indignabūdu secū
meditatur truci nos subinde vultu inspectās
perinde quasi minitetur: bellū tibi paratū cer
no, nec enī poterit vnquā vel odiū eius in te
vel ambitio conquiescere. POM. Vide por
tius Sylla ne tecū cōtēdat, siue cū Bruto, quo
rū dignitas illustriore loco sita est, mecū olim
armis decertauit q̃ reliquos oēs ea tēpestat
virtute honoribus auctoritate supauerā nū
quocq̃, certus sū, qua mētis est vecordia, ma
xime illustria iuasurū. En recta p̃ficiscit ad
Sylla, sed nō reor magnopere timēdū, q̃ nō
los secū veteranos adduxerit. CÆ. Sylla ci
cessas: quin descendis actiū? nō didicisti
istis sectatoribus tuis iunctā Cēsaris magni
dinē, cuius grā ei locus iste destriatus est? I
Brutū minime videt̃ equū suo loco moue
nō mehercule q̃ nescio cuius libertatis af
tor & videx fuisse nūcupet̃ in admodū ter
ciuitate velut icunabulis nr̃i āplissimi ip̃e
sed cū obsolā atiq̃tatis mēoriā & admiratio
tū maxie q̃ ip̃so Bruto cōsularis ip̃ij auct̃
hichonor ad nos tāq̃ p̃ man' tradit' pueni

quo nostra virtus non excitata solum: verū
adaucta quoque ac celebris per totum orbē
diffusa est. SyL. At quidem nec Pompeius,
nec Scipio, nec Domitius & reliqui quos in
sublimi vides conspici, licet olim tibi vi coas-
cū succubuerit, nūc tū nequaquam loco de-
cedent. CæS. Dū integrum est non obluſas
mini pertinaciter meis optatis, alioqui more
meo ius viribus querā. SyL. Neq; tuis hono-
ribus inuidemus, neque magnitudine terres-
mur: quin potius haud parum miramur te ac-
cepta tanta clade, quam hoc tuum lancinatū
vulneribus corpus indicat, quū tantū deniq;
virtutum & sanguinis amiseris, nondum resis-
puisse, atque ex longa tanquam peregrina-
tione non remigrasse domum. At qui oportet
alios posthac mores induas: nā hic & alio
iure viuitur, & alijs legibus coercemur. For-
tuna res humanas pro libidine versat ac mis-
cet: huic eripit, dat alteri: amicior his quos in-
uocata non respexit, quam quos obsequen-
tissime ditauit: multos euehit altius, vt per lu-
dibrium ruina maiore humo illadat, minime
per louem cæca vel bruta vt temere a quibus-
dam cæcis & prorsus inexpertis taxatur, alio-
quin esse oculatissimam & perspicacissimā
satis constat, quod mortalitate nuper deposi-

ta quam plurimis exemplis edocui sumus. Etenim mortales quum momentaneam vitam in terris agant, omnes suas spes & cogitationes in opes & honores coniungunt: quibus adeo inflantur adeo intumescunt, ut obliti suę fragilitatis obliti mobilitatis rerum humanarum se per beatos credant: ac huiusmodi felicitatem, quę inanis sane ac per breuis est, æthernam fore arbitrantur, spreto sapientium monitis, neque suas calamitates ex subitis rerum mutationibus prospicientes deorum se immortalium æquasse potentiam in animum inducant. Itaque fortuna facto animorum experimento quum videt homines prosperis rebus insolescere, quasi postico clanculum delapsa ludificat spes inanes, dissipat vanas cogitationes: hanc euanidam felicitatem conterit ac euertit. **CÆSAR.** Obstrepis isto sermone Sylla: nec enim modo vacat sententiosam orationem audire. **SYLLA.** Adhuc appares Cæsar illecebra dominationis irretitus vastam ante cęcutiētes oculos nebulam quãdam habere: sed si velamen istud a fronte detraxeris, tum intenderis mentis aciem, liquido deprehendes dominationem, quam tantopere affectaueras, somnium quoddam extitisse. Ad hoc quęso consideres quo necessi-

tatis adactus sis : circumspice ac perpende
singula : omnia quocumque te verteris, tri-
stia occurrunt, perpetua nox, immensa va-
stitas, horrenda situ ac neglecta humiditas
te facies, vbiq;ue gemitus, luctus, eiulatus,
poenarumque ac tortorum mille species, at-
que ijs intermixtae furiae noxios vsquequa-
que terrent alios, alios dilacerant. Quum
accusaris, vndique conuolant qui tua icele-
ra proloquantur ac denudent: lapides & um-
brae prodeunt in reum testimoniū dicturae,
ipsa vero conscientia princeps accusationis
omnem turpitudinem sigillatim vel ipsas
cogitationes impudicas iudicibus explicat:
nuiquam autem praesidium cernitur: nemo
subscriber adest periclitanti: nemo patro-
cinium exhibet reo: nemo implorantis opem
miseretur praeter benefacta: hac fortissime
capitis periculum propugnant nec vnquam
a defensione desistunt, nisi quum vis ad-
uersariorum & numerus praualuerint. Pro-
inde honores, imperia, triumphos hinc iam
obliuiscere. **CÆSAR.** Quid malum philo-
sophaster? magistrum te mihi praebes & gra-
uem sane, non secus ac si esses aliquis Ana-
sthenes aut Diogenes aut Crates aut Me-
nippus. **SYLLA.** Opere praecium arbitras

hor fecisse, si te nunc maxime reputerascentem ab errore sanis admonitionibus reuocauero. **CÆSAR.** Cur discipulos tuos huiusmodi præceptis non instruebas quum eos ad cędē sanguinē honorū proseriptionē hortabare? **POM.** Discrutior ista Cæsaris petulantia, qui sibi persuaserit, se pium facinus egisse quum ad inuadendam Tyrānidem in viscera reipublicę arma inferret; nos vero nefarios atque sacrilegos affirmat, qui restitimus sceleri, q̄ repellere iniuria conati sumus, quorum periculo nil aliud tentatum est, nisi vt ciuibus libertas ocium & sua commoda seruentur integra. **SyL.** Ego semper volui bonos ciues saluos esse vna cum incolumi reipublica, atque omnes labores & pericula misē subeunda esse duxi quoad id perficerē, ac vt opinor iam perfecti. Eos vero, quos aut ambitio ad seditionem, aut cupiditas ad rapinā, aut ad cędē odiū stimularat: ad hoc oēs reipublicę hostes, euersores libertatis, oppugnatores patrię labē ac pestē ciuitatis impios, scelestos nefarios p̄fligatissimos ciues ferro ac flama p̄sequutus sum, extrusi exterminati bonis & patria interdixi, quo ipsi idem digna suis facinoribus supplicia perferrent, & relis-

qui ab huiusmodi spe nefaria pestiferisq; co-
natibus deterrei ētur, denique vt liceret in ea
republica, quam nostri maiores suo sanguis
ne fundarunt, virtute auxerunt, cōcordia sta-
biluerunt, aris focis dijs penatibus liberis cō-
iugibus bonis industria paratis secure frui
peremptis Sicariorum cateruis aut expulsis:
qui subinde oculis obuersantes, dies anxios,
inquietas noctes, iniucundam quoque vitā
efficiebant. Igitur criminabere quod proflis-
gatis perditissimis hominibus patriaq; mea
virtute conseruata, iudicia quæ iacebant ere-
cta sint, legibus quæ silebant auctoritas data,
postremo sua cuique dignitas & decor ciuita-
ti redditus sit ac restitutus? CÆS. Nimirū vt
ingentes sub hoc prętextu parares diuitias,
& miseria multorum fieres magnus & formi-
dabilis. SyL. Nihil minus per Iouem, siquidē
patrimonium a patre tam amplū accepi re-
lictum, vt vel ad tutelam amicorum satis fue-
rit: quæ propter dixeris imprudēter me rebus
nouis ob inopiam studuisse. CÆS. Id refert
perpendas nō quantū tibi redierit ex posses-
sionibus paternis, sed quam multa appetieris:
quo pacto licet & gargara cōderentur in tuis
horreis, & fluenta Lydię possideres, tamē vt
quispiam Irus egētilsimus iudicaretis. SyL.

Tua Cæsar

Tua Cæsar interest hæc animo reuoluitere q
ad inusitata, incredibiliaque aspirabas: mihi
quidem satis superque ad bene beateque vis
tuendum illa successione paratum esse vide
batur. Quinetiam alia longe maior & melior
a maioribus obuenerat hæreditas, videlicet
gloria virtutis rerumque gestarū, vt quoties
intuerer ipsorum imagines, intuebar autem
quamsepissime, toties in memoriam reuoca
retur inuictus eorum animus, ac reipublicæ
amantissimus, communiumque honorū nō
autem vtilitatis propriæ studiosissimus: quo
rum alij bene dicendo, multi sapienter consu
lendo, plerique bellicis artibus urbem nostrā
domicilium Imperij orbis terrarū effecerunt.
Pulchriū igitur ipse ratus maiorum vestigia
sequi, præsertim quum recto itinere præces
sissent (alioquin imitari notatos infamia, siue
turpitudinis aliqua labe infectos execrabile
flagitium existimatur) eos mihi maiores exē
plar vitæ meæ proposueram. Haud ignora
bam quam constans ipsorum laus, quam fre
quēs in sermone hominum memoria versar
retur: ac dum stabunt monumēta litterarum
versabuntur: nam cui nō dulce est meminisse
Scipiōes, publios, Cneos, Africanos, Asia
ticos, Nasicas, aliosque terrores hostiū ac rei

publicę ppugnacula, qui de vna domo Cor
neiorum, tanquam de equo troiano prodie
runt: Rurſus nemo eſt adeo corruptus inge
nio, qui a Scinio SP. Melio, Petilijs, Gracchis
Saturnino Druſo mentem auertat, ac huius
modi turbulentos homines, ſeditionum fas
ces, ſentinam flagitiorum perpetuo oderit:
quos ſatius fuiſſet abolere de memoria ho
minum, niſi quum citantur, in dedecus voca
rentur. CÆS. Vidiffes profecto ſenatorios
magiſtratus non obnūciantibus tribunis ple
bis impunitate ppoſita furere in eos, in quos
libido ſuaſiſſet. SyL. Vtrumque comproba
tum Radamanthus confirmauit: non vides
vt inter ſe diuerſi longeque diſpares ſint: il
los virtus extulit ad laudem: hos ad ignomi
niam depreſſit improbitas: illi fructum bene
actę vitę capiūt: his ob iniquitatem ſupplicia
non deſunt, vnde non immerito crebris mei
ſapientiſſimi patris admonitionibus inſtitue
bar, vt fortunis bonum nomen anteponerē,
ac potius virtutem ipſam haurirem, quam es
ius imaginem ſectarer. Ad quod me toto ani
mo incumbentem philoſophię ſtudium im
pulis. Et quum duę vię ſe aperuiſſent, altera
quietem, labores altera oſtentans. Porro vitā
ocioſam in qua reliquum ætatis curſum pro

cula ciuilibus negotijs atque perturbationibus
urbanis legendo scribendoque licebat,
honestissime sanctissimeque trāsigere, post
habuimus: non hercle quod ignauie reprehē
sionem metueremus, neque quod illud uitē
di genus contemneremus ob humilitatem,
alioqui saluberrimum esse animo pariter at
que corpori liquet: non inflatur superbia, nō
pallet inuidia: odio nō incēdit, nullis iactatur
fluctibus; nullas pelago ventorumque mi
nas extimescit: atque (quod omniū pulcher
rimum existimo) non pendet a libidine for
tunæ, sed omnes rationes quum in se ipso col
locarit, iucundissimo sese ocio consolatur. ve
rum enim uero cogitanti mihi ac diligenter
animo prospicienti in quas calamitates & pe
ricula inuidia nouorum & improborum ho
minum casura esset nostra respublica, uisum
est absque cunctatione vires, ingenium, san
guinem, vitam etiam (si res postularet) ei pos
sissimum reipublice impendere, que quum
genuerit, educarit, litteris, ac bonis moribus
ornarit, ad hæc maiorū imaginibus satis red
diderit opulentū, hoc idē merito & suo iure a
me reposcere potuisset. Hanc ego vitam non
laudabilem tantum, sed Heroicam plane di
uinamque semper putauī; quid enim diuis

nitus inter mortales, quam proprio periculo
cedem a ceruicibus ciuium repellere, urbem
deorumque templa a conflagratione. Italiam
ac totum orbem a vastitate conseruare: Hæc
profecto (repetam enim) haud vnus homi-
nis, sed potentia deorum similia sunt. Huius
scemodi opes ego semper (vt fatear) affectas
ui, ac si denuo, quod a me deprecor, reuiuiscendi
facultas hærbis Aesculapij daretur. Sola me
plane comoda ciuitatis & ornamenta sibi uedi
carent. CÆS. Non aliter tu Sylla uerbis cupi-
ditates tuas pretextis ac multi Græcorum phi-
losophi barba & baculo uelabant, nam quorsum
candidatus abiebas tribus, singulos pres-
hensabas, discurrebas ut amens in Cæpo mar-
tio comitijs conturiatis alliciendo largitione
suffragia: SyL. Nimum es Cæsar in cõtume-
liam procax: at hercle in primis illud incredi-
bili me delectatione afficit, quod nulla fueri
cupiditate stimulatus ad munia bellorum
acre publicę obeunda. Sed quum de summa
rerum ageretur, soli tunc mihi non ambi-
entibus optanti quidem causa mea, fuerant hono-
res uniuersi decreto senatus uero delati, nũ-
quam tamen assensiu feciales ad aliquos po-
pulos mitterentur, nisi iustissimis de causis, tũ
demum florentem fore rempublicam arbitras

eus, quum non faceret iniuriam, sed propulsa-
ret: nec a se ipsa modo ruinam, sed a socijs,
amicis, confederatis amoliretur. Quod ma-
iores nostri quum facere consueuissent pro-
speros successus habuerunt: magis enim bo-
no iure, quam virtute militari victores eua-
serunt. Recense omnia bella quæ gesserunt
ab expulsis regibus, repete si vis ab ipso Ro-
mulovrbis conditore, vnũ excipi volo pere-
grinũ, qui æque in suos atque in hostes frau-
de atq; crudelitate grassatus est: reperies ni-
hil ab illis auide nihil iniuste fuisse factum:
quamobrem vel ipsis hostibus venerationi
nomen romanum erat. Nunc autem paucos-
rum temeritate atque auaritia totus sena-
tus populusque Romanus in inuidiam arces-
situr Quid vlturus M. Crassus mouerat ex-
peditionem in Parthos? Aut quibus tu cau-
sis Cæsar commotus es dissiũctos ab orbe ter-
rarum Britannos nihil tale commeritos bello
solicitare? quæ necessitas vrgebat germanis
galliam ponte coniũgere, & in siluis quæreret
gentes vt vincerentur? videlicet vt titulis at-
que triumphis gratia nouitatis accederet: n-
vulgus mirũimmodum rebus nouis capitu-
isq; applaudit, & in auctores beniuolen-
tia ducitur: qui dumtaxat victorias numeri:

causas bellorum non ponderat. Cæs. Haud
contemnenda (ni fallor) documenta nostræ
virtutis in gallia reliquimus: neque me pœs
nituisse rerum a me gestarum etiam si nun-
quã Germanos & Britãnos adissem: vnde
in pñic titulos nō mihi quæsiui. Sed alias quo-
que oportunum erit meum animum ad cal-
culos reuocare, atque in cōiecturam ducere.
Quoniam videris te libero patri aut herculi
facere parem, peruelim Sylla mihi explices
primo, si minus tangebare diuitijs (vt ipse ias-
ctas) quid bello ciuili proscribebas? quid ras-
piebas bona ciuium? parū fuit sanguine cru-
delitatem exsaturasse, nisi etiam in bona inua-
sisses: an quo delicatius philosophareris ne-
cesse erat amplissimis ædificijs dedales vil-
las extruere ac sumptuosam cōparare supel-
lectilem. Nam illę certe decumæ ex vniuers-
sis fortunis Herculi consecratæ, lautaque po-
pulo Romano conuiuia facta videbãtur am-
pliores opes & fortunatiorem vitam aucupa-
ri. SyL. Quum hostium furor, quasi tempe-
stas, omnia protereret, pecuniæ fuerant vn-
decunque coacervatæ: sine quibus (vt te nō
latet) nihil potest expugnari, sunt enim instru-
menta rerum agendarum & nerui belli. Cæs.

terum exhausto arario, amicorum pecunia
vsi sumus: nemo autē nisi quem senatus hos-
stem patriæ iudicauerat, proscriptus fuit: ne-
mo facultates amisit, nisi parricide, qui rem-
publicam armis lacerauerant: æquum esse cē-
suimus eos nihil habere in eavrbē, cui machi-
nabantur exitium, sed omnia quę publicę li-
bertatis inimici possēdissent, Patriæ defen-
sibus in præmium laborum & periculorum
elargiremur. Quātum autem ad me attinet
partio contentus fuissem necessarijs dumtaxat
suppetentibus ad vsū vitæ: quod abun-
de significauī decimas Herculi dicendo: quē
idcirco luxurię coercendę atque comprimē-
dę delectari tradunt, quod ipse contēptis su-
perfluis opibus frugaliter continēterque vi-
xerit. Sed nostram innatam frugalitatem exi-
gebat imperij dignitas & amplitudo populi
Romani vt post haberemus, quod si fuissem
minus splēdidus imperator existimatus, nō
defuissent qui me calumnijs vniuersum ve-
ro senatum probris dilacerassent, quod im-
perium contulissent in hominem abiectum:
& qui nesciret se gerere principem ciuitatis:
ex quo cæteris gentibus cōtemptui facile ha-
beremur, CÆS. Opinione cupidoitatis tuę

tam diluisti: inuidiæ vero gloriæ atque ambi-
tionis vehemens suspitio restat. Quispe si
dulcedine laudis non titillabare, cur tanto co-
nату resistebas C. Mario, ne tua statua vna cū
monumētis Bocchi regis tolleretur? Preterea
ea vt cum eodem, C. Mario iam minime ver-
bis contenderes verum etiam armis decer-
tares, profectio non concitabat amor reipubli-
cæ conseruandæ, in qua nulla dum nubecula
tempestatis apparuerat: sed cum ingens am-
bitio, tum vetus odium & inuidia honorum
Marij, quod si negas quicquam istarum rerū
tuum peccus inflammasse, planū facias oportet,
cur agre ferebas bello Mithridatico tibi
prouinciā eripi Sulpitia rogatione: non dole-
bas tacito populi iudicio Marium anteferri,
quod aptior videretur, qui potētissimi regis
impetum reprimeret, bellumque periculosis-
simū conficeret: siquidem recenti memoria
Iugurtham catenatum ante currum agerat:
Cimbros & Theutones terribili Marte vulā-
tes cæciderat ad iternitionem, atque posthac
spes omnes ciuitatis in Mario fuerunt site, vt
tertius vrbis cōditor appellaretur. SyL. Tua
mihi Cæsar imponit necessitatē interrogatio,
vt inuitus in hanc dissertationem descendā:
qua Marium vehementer affectū iri sat scio,

siquidē recordatione dolor recrudescit ac ve/
teris erroris noua penitentia cruciatus augē/
tur. Hic nulla sunt malorū solatia præter obli/
uionem, quæ hauritur ex Letheo flumīe: nō
absunt autē crudelissimi Plutonis ministri: q
vt torqueāt, in memoriā peccata subinde re/
uocent. Itaque C. Marii paulum hinc faciem
auertas donec Cæsaris quæstioni satisfacio,
ne meo sermone læsus quippiam de me gra/
uius existimes, quando magis tuam infœlici/
tatem solari, quam exasperare uelim; nā odia
omnia contētionesque, quas tecum pro rei/
publicæ dignitate susceperam, diremit mors
oblitterauitq;. Equidem Cæsar C. Mariū sem/
per credidi fortissimum imperatorem & bel/
licis artibus insignem, sed moribus & litteris
admodū rudem, utpote qui humili natus lo/
co pœne a pueritia castra secutus erat, impe/
ritus ciuilitatis & inorum urbanorum melius
hostem ferire, quam rem publicā administra
re nouerat: magisq; corporis affectibus obe/
dire, quam prudentia ueraque fortitudine li/
bidinem animi cohibere consueuerat. Idcir/
co plerumque impos sui ferebatur ueluti na/
uis tempestate cum reuulso gubernaculo ia/
ctatur quo fluctus impulerint: hic perniciēs
multorū, hinc reipublicæ naufragia exord. ū

habuerunt. Quamquam hæc mortalium natura est vt sæpe vanis interdū etiam pe/ftiferis cogitationibus inuadantur: eas ta-
men reſtrix ratio, quæ fuerit bonis discipuli-
nis confirmata protinus tanquam ab arce
deturbat nihil admittens in contubernium
præter honestatem. Quorum autem ani-
mus nullis institutis philoſophiæ munitus
est, contingit vt ad omnes casus ancipites
tandem quod praua cupiditas suaserit am-
plectantur, non quidem rationi, sed inuidiæ
dedecori turpitudini ac reliquis flagitiis ob-
temperantes. Cuiusmodi hominibus si quã-
do fauor populi mutationis ac rerum noua-
rum cupidissimi summū honorem mandaſ-
set maximos videbam in republica fluctus
excitatum iri. Quod vt diuinarem cum ple-
raque fuerunt in causa, cum vero Terentia-
us Varro, cuius temeritas Canensi pugna
noſtram urbem tam graui clade afflixit, vt
si hostis maturauisset exercitum admouere
ciuitati, euerſum fuisset imperium Roma-
num. Quare quod ad illam primam discor-
diarum faciem reſtinguendam cum C. Ma-
rio incredibili concitato ſuperbia, ac inuſita-
tis flagrante cupiditatibus, ad hoc ſpe no-
uandarum rerum mirabiliter inflamato, fu

rente inq̄ audacia , patrięq; pistem nefarie
moliente concurrî: non modo meū honorē
tutatus sum. Verum etiā suscepta causa no
bilitatis & salutî bonorū prospexi, & vires
impotentię vel potius furoris p̄cidi. Nū
putas Cæsar idq; tecū altius expende, satius
fuisse me tunc p̄bere C. Mario homini no
uo scelus impiū anhelanti spectatorē? qui
audacior q̄ melior exitiabili cōmotus odio
in nobilitatem, quā apud populū varie cri
minādo (vt Syraculîs Dionysius Daphneū
& diuites accusans tyrānidem obtinuerat)
minime vero suis meritis cōsulatū adeptus
est. CÆS. Sylla plus nimio cōmoueris. Syl.
Ne transuersum quidē vnguē a semita veri
tatis discedo, puta ex dictū Tripode.

CÆS. Saltē astringas orationem qua p̄cne
obruor, neq; p̄icit hoc t̄ps isto sermone te
ramus ociū. Syl. Immo necesse est patiēter
audias: nam & nefarios aios aduersariorū,
& me culpe ois exptū cognosces. CÆS. Dū
tamē oratiōi lasciuiosi modū adhibeas. Syl.
Ergo Marius quo etiā fauorē plebis sibi cō
ciliaret se publicū optimatiū inimicū profes
sus est: siquidē alia via nō dabatur aditus ad
honores, videlicet vt odiū, quod secū ipse
ē domo attulerat, noua causa geminaretur:

compertum habuerūt homo callidus ac ve-
terator illius ordinis animos fuisse patribus
semper infestos : quod multis secessionibus
& tribunorum plebis intercessiōibus demō-
stratum est : adeo vt ijs plarumque tribunis,
qui senatum grauius exagitassent, magistra-
tus in odium nobilitatis prorogaretur. Sem-
per hi duo ordines in vrbe roma cunctis etiā
in locis inter se dissenserūt, nec vnquam hu-
iusmodi simultas vel tacitis mētibus extirpa-
bitur. Quippe quum vulgus æquare se no-
bilitati vel ignauiæ vel naturæ vel legibus ne-
queat, odio in ipsam incēditur, dehinc mores
& oēm vitam probris atq; criminibus inces-
sit atque proscidit: pro grauitate superbiam,
pro moderatione timiditatem, auaritiā pro
frugalitate iniqua interpretatōne appellat
Marius quum istuc spes omnes suorum ho-
norum vel potius Tyrannidis coniecisset, pe-
stilenti rabie primum ad meam statuā & Boc-
chi regis amicissimi populo romano summa
erga me inuidia, ingratitude vero in tantū
regem inaudita penitus euertendam se accin-
xit. Quod ei flagitium si ex animi sententia
successisset, extemplo maiorum monumētis
exitium gladiatoria ferocitate intendisset.
Quid tunc animi, quid sensus fuisset nobis

miseris quum statuæ frangerentur, imagines
deleterentur, disicerentur arcus, trophæa ruerent,
tot regum atque gentium spolia diriperentur,
titulis etiam triumphorum e templis atque porticibus
derasis ne qua vestigia antiquitatis immo virtutis & gloriæ
posteris relinquerentur: quas res vbi a sensu oculorum
submouisset, quo nobilitatis nomen prorsus obliteraretur,
Annales romanos igne concremauisset: videlicet ne memoria
tantorum principum in ea vrbe extaret, pro cuius incolumitate
se toties hostibus deuouerint, quam pulcherrimis triumphis
exornarint, quam gentium fecerint imperatrice, quum apud
græcos & barbaras nationes rara virtute rebusque
clarissimis vigerent, haberentur admirationi, ac in exemplum
bonarum artium atque felicitatis identidem citarentur. Credis
Cæsar quod tuis Iulij aut Martij, ad quos tuam referes originem,
quoniam ab ipsis turpiter desciueras, pepercisset: Erras quidem
si tibi persuasisti hominem furibundum fuisse delectum
aliquem habiturum. Ad hæc in nobilitatem odio maiore fuerat
inflammatus, quam non dicam te, sed quemquam alium diligere
potuisset. Is demum crudelissimus tyrannus est cui facinora,
non virtutes aditum ad Tyrannum

nidē strauere: praeterea si sit insolens imperij
modicis que parentibus, quo dignus principatu
videatur, omnia sursum deorsum miscet
in vitam & fortunas ciuium debacchatur, in
summa timeri mauult quā amari. CÆS. Nūc
quam talia mihi uenerant in mētem: nec pos
sum adduci ut credam tantum facinus a Ma
rio cogitatum fuisse. SyL. Non uideris Cæ
sar satis cognoscere naturas hominum, præci
pue quum ingenium Marij uasfrū ferox ma
lignum ingratum ac plane rusticum, & ad do
minationem semper erectum non perspexe
ris: nam ea quæ hactenus recensui porro le
uia dixeris, præijs quæ referenda sunt. CÆS.
Illam iacturam ex disiectis monumentis ma
iorum & memoria generis obliterata intole
rabilem nedum grauem accepissemus: præ
staret meo iudicio uita carere, quam per sum
mam iniuriam in ordinem plebeium coactos
amissis ornamentis familię infelicem spiritū
trahere. Sed quę sunt ea, quæ grauiora dixis
sti? SyL. Vbi generosus iste ex balneo de tā
ta calamitate publica triumphasset, Gygātū
percitus amentia in contumeliam reliquę no
bilitatis erexisset staturas flagitiosorum homi
num: qui aut legibus agrarijs, aut legum ab

rogationibus, aut quibusuis calumnijs rem-
publicam concuſſerant: vel hoc vnum faci-
nus ſufficeret ad inflammandam plebem in
miseras reliquias optimatum, quum illi per
noſtrum dedecus illuſtres haberentur. Tum
videres in urbem ex municipio Arpinate mi-
grare greges cognatorum & affinium prin-
cipis ſine domo, ſine tribu, ſine noie: hi poſt
ingentem ciuium ſtragem & miſerabile diu-
uium facultatum vrbanaſum noſtris fortu-
nis locupletati protinus in ſenatum ad iudi-
candas regū cauſas introducerentur, q̄ nihil
in vita nouiſſent p̄ter ſubulas crepidas malle-
os ligones & id genus alia inſtrumēta. O præ-
claratum demum rempublicā Romanā,
o ſcelix imperium orbis quum naſtum fuiſ-
ſet cōſules prætores cenſores ædiles, reliquos
que magiſtratus ex ſutoribus fabris ergaſtu-
lis, aliaque multo magis hominū ſordida fe-
ce, quos inter meſonautas, atque mediaſtis
nos nemo ſanę mentis recipiendos putaret.
Quis niſi impius ſui ſuorumque hoſtis hoc
moſtrum poſſet oculis aſpicere? quis domū
ſuam non relinquendam arbitraretur in tam
funeſta & conſpurcata republica? Quis
Scytharum plauſtra, mapalia Numidarum

Æthiopumque criptas lari patrio non anteferret: profecto non expectaremur donec sponte profugi solum verteremus: nec diuersis tēporibus eijceremur singuli, sed eodem momento vniuersi, vt Arpinatibus libera vrbs remaneret, vel potius in arpinate municipiū Romę nomen migraret. Hæc ipse nefaria cōsilia paucorum auxilio mea tamen imprimis virtute fregi, oppressi, extinxi. Cæsar. Sylla quam proxime accedis ad eos qui cribro vaticinantur. SyL. Non sunt hæ vanę cōiecturę Cæsar, neque sine veteribus exemplis: te quoque in græcorum libris quum Rhodū ad Molonem nauigasses, lectita sse puto, plærumque nobilitatem vel inuidia vel auaritia plebis ciuitatibus eiectam, fere obseruatum est, eos maximè qui susceperunt inquilinos aduenas, grauius seditiōibus iactariue Sybaritę receptis Achęis atq; Trezenijs, Thurij quoque isdē Sybarinis: sic Actisseos, Zancleos, Byfantios, Apolloniatos, Syracusanos, Amphipolitas hospites aduenæ seditiōibus vexarunt, alios etiam patria domo eiecerūt. Nup̄ vero a nostris militibus Messanę facinus secutis optimates oppido Rhegio nō tamen vltionis expertes fuerunt expulsi: frustra creditur salus leuitati vulgi etiam in tran

quillo, qui Euripo inconstantior est. CÆS;
Necdū excidit mihi suspitio te restiisse Ma-
rianis conatibus tua ipsius causa: hæc opinio
nūi me ratione liberaueris, æterna futura ē.
Syl. Quemadmodum gloriam non appete-
re modesti hominis officium eē arbitror: ita
si sua sponte in premiū virtutis & laboris ac-
cesserit, negligere superbi est: nec enim aliud
post reipublicę commoda restabat quo vul-
nera iacturamque temporis simul etiā ætatis
nostre consolaremur: quod si passus fuissē
tollī meam statuam, dii immortales in quam
infamiam fuissē deuolutus: siquidē agnos-
cere viderer aliquod meum flagitium: neq;
desideratentur (ingenia enim hominum pa-
ratissima sunt ad maledicendum) qui pro-
ditionis, alij rapinarum, alij aliorum crimi-
num (prout cuiusq; animus est) insimularēt.
Quod malum vbi vulgi sermonibus incre-
buisse, haud quaquam innocentia fide inte-
gritate nullis bonis artibus, ne testibus qui-
dem ex Iouis tabulis euelli posset: illę primæ
conceptiōes animorum tenacissime sunt, ac
etiā vita functos insequuntur. Quo pacto
licem in tāta ignominia intuerer: quos ego
laqueos, quas laccas, quæ præcipitia, quę acor-
nita non mente reuoluerem: Sed omittamus

meum dolorem: hanc dedecoris egregiam hæ-
reditatem liberis ac nepotibus relinquerem?
his gloriarentur minores triumphorum titu-
lis: his posteris ego prælucere ornamentis
qui lumini maiorum perpetuas tenebras of-
fundissem? CÆS. Iam non improbo quod fa-
me detrimentum sis fortiter amolitus: quod
hercle ipse quoque tunc faciendum putarem,
verum id absolvas quibus de causis bellum
ciuile suscitaueris perniciosę rei detestandus
auctor, ne amplius ambitionis & inuidiæ po-
stuleris. SyL. Ego vero tibi morem geram,
efficiamque (vt spero) credas me culpæ nul-
lius affinem fuisse. CÆS. Si minus absurda
nec aliena fuerint a ratione: imprimis a te pe-
to ne inuoluas me Dialecticorū ambagibus,
neque per angulos Chrisippi decurras. SyL.
Hęc nugamenta iam pridem garrientibus in
Exhedra scolasticis reliquimus: nunc autem
non diuersum ab eo sermonem audies, quę
in senatu de republica faciebamus. CÆSAR.
Perge igitur. SyL. Quum aliquot in diffici-
limis bellis præsidio fuisset populo Roma-
no, bellumque sociale grauissimum profliga-
uissem, multisque alijs in rebus nostram rem-
publicam pro mea virili parte iuuissem, vt

neque me laborum, nec eam poeniteret ope-
rum meorum: in super honestissime functus
amplissimis honoribus idixeram otium mihi
a publicis muneribus in reliquum tempus
vitae meae, nisi rei publicae necessitas a me praes-
sidium in suis periculis efflagitaret: quippe
nec ipse plura exoptabam, nec amplius quic-
quam optanti praestari poterat. Interim ala-
ti sunt Mithridatici belli tumultus: eam pro-
uinciam senatus absenti mihi decreuit quam
Sulpitius tribunus plebis rescisso senatus con-
sulto (nescio quidem a maleuolis incitatus, an
inuidia nobilitatis) in C. Marium noua roga-
tione transferre conatus est. Cui pesti nisi
me fortiter opposuissem (de me taceo) fuisset
autem senatus auctoritas non debilitata mo-
do, sed radicitus euersa: curia deinceps a ne-
mine bono frequentaretur, quando abolito
iure senatus omnia libidine tribunicia decern-
erentur: tuas quoque gallias Caesar, unde
non mediocrem virtutis famam reportasti,
aliquis tibi Mysorum postremus vel fullo
vel sutor eripuisset. Quid? inuiderem C.
Mario, quem nunquam mihi parem existi-
mauerim? CæS. Multos gesserat continuos
consulatus, SyLLA, Leuitas populi fuit qui

sepe improbos suiq; simillimos beneficijs p̄se-
quitur. CÆS. De lugurtha triūphauit. SyL.
Quāquam illud bellum virtute Metelli ma-
gna ex parte confectū erat: tamen adhuc triū-
phus successori fortasse reseruatus fuisset, ni-
si egomet lugurthā a Boccho rege impetra-
uisssem. CÆS. Cimbros Theutonesque cecidi-
dit. SyL. Has etiam victorias cum C. Mario
communes mihi duco: siquidē legatus in his
prelijs haud parua operā nauauij. Post hac
victorię Marij conticuerunt, & belli splēdor
obsoleuit. At enumera quę ipse in Italia Sici-
lia Græcia Asia gesserim, q̄ semel pralio Ma-
rium vicerim, deinde redditus fama necarim,
ad hęc C. Marium filium, quē paternę furiaę
agitarant, ad consciscendam vltro sibi necem
compulerim, iam facile intelliges quantū illi
viro antecellam. Atque alios cōplures ea tē-
pestate sapientissimos homiēs & fortissimos
imperatores, quibus nunquam caruit, sena-
tus habebat. Quę apud exterarum gentes esset
existimatio de nostro ordine, si Marius impe-
rator aduersus Mithridatem missus fuisset:
dicerent nos ignauos ībelles ineptos ad obe-
undam huiusmodi prouinciam ab Arpinati-
bus ducem impetrasse, vt olim lacedæmonij
contra messenios pugnaturi Tirtheum ab

Atheniensibus obtinuerūt. Proinde nō fuit
inferendum in nostra republica adeo sc̄dum
exemplum: neque fuerūt nouis hominibus
aditus aperiēdi, vt sese supra suam naturam
attollerent, quibus vtilius est parere quā prę/
esse. CÆS. Nescio mediussidius cur tanto pe/
re extollas nobilitatē, quū plerique reperian/
tur, quibus si nomen hoc ademeris, indigni
luce iudicabunt. SyL. Et si nonnullos contin/
git a suis parentibus degenerasse, qui eo ma/
iore odio digni sunt, quod spreis legibus ho/
nestatis, ad quam virtute maiorum quasi lu/
mine inuitabantur, maluerint vitam sordidis/
simis vitijs inquinare, tamen si canes equi &
alia animalia optia sunt, quæ generosissima:
certe verisimile est idem in hominibus eue/
nire, eo quidem magis, quoniam nobiles vi/
ri, qui vbique locorum in pręcio habentur, &
natura, & institutione & suorum exemplis
(quos rari sunt qui non imitari velint) ad vir/
tutem accenduntur. At vilis & indocta mul/
tudo nulla maiorum habet vestigia quę se/
quatur nisi turpia, quorum magis conduce/
ret obliuisci: quocirca ingenuis disciplinis nō
tam ob ignauiam, quam quod hortentur ad
virtutes infesti sunt: quas si quando nanciscū/
tur, videlicet bonę artes quum ad ingenium

sibi dissimile accesserint, commutata natura
in factionem vitiorum abeunt, ac veluti vilis
simi transfugæ fractis pudoris atque mode/
stie claustris omnia per summum nefas per/
turbant. Nam Pompiliorū & Catonum exē
pla nō facile reperias. In vniuersum id dixe/
rim: ex bonis plarumque deteriores, ex ma/
lis vero nisi mali non procreantur, vt Therfi
tē Codrus interdū generet, Codrus a Therfi
te nunquam generetur: peruulgatum est ma
li corui malum ouum, & hiacinthum e squil/
la nequaquam prouenire. CÆS. Ita est vt di/
cis Sylla, agnosco quosdam virtutis tue ru/
dimenta, nunc etiam aspiciere Marij errorem
incipio: cui non est amplius in animo patrocini
nari nec enim fas est malefacta cuiusquā de
fendere, vbi rationem repugnare cōstiterit.
SyL. Sero Cēsar incipis oculos aperire, & qua/
si de longissimo somno expergisci. CÆS. At
ego non intempestiuum puto quoties emen
dare atque in melius vertere licet. SyL. Nul
lus neque locus neque tempus, neque rerū
status prohibet immutare voluntatem: cate
rum quo pacto cædes rapinas iniurias bono
rum reipublicęque ac pene orbis terrarū ve/
xationes apud inferos, vbi cum cæta geruntur
alieno imperio, corriges: irrita sunt vota nec

furdīs auribus principis exaudiuntur: premā
um & supplicia iudicum irrogantur arbitrio.
Nunquam recordabare mortalitatis tuæ: nō
veniebat in mentem fragilitatis & inconstan
tiæ rerum humanarum: non succurrebat Iō/
uis supernitesseris nūquā nō recte cadere:
an tibi narium putabas affuturum, cuius sa/
telles fēdere scelerum ac nefaria societate cō/
iunctus fuisti: At ipse porro nequicquā suos
errores deplorat. CÆS. Nolim Sylla tibi per/
suadeas me vllius necessitudinis gratia secu
tum fuisse partes Marianas: verum quod oc
cupandus ea potissimum via principatus vī
debatur. Ad excitandum vero bellum ciuile
sum necessitate compulsus, quum rescinden
da magnis viribus tot impedimenta fuerint:
alioquin parricidium esset ciuium sanguine
manus commaculare: quos tamen vniuer/
sos præter capita factionis aduersæ incolu
mes volui: vndique mea vox in Pharsali
co prælio circumsonabat, vt ciuibus parces
retur: multique iam profligatis omnibus ada
uersarijs, & bellis ciuilibus extinctis mea cle
mentia seruati sunt, quum pœnam iure belli
meruissent. SyL. Tanti ne fuit iste domina
tio, vt per vulnera reipublicę peteret: CÆS.
Propter imperium nihil non fas esse, in ceteris

ris vero rebus pietatem colendam arbor.
Quo magis te Sylla demiror, q̄ te ipsum ab-
dicaris a pulcherrimo terrarum imperio ma-
gnis a te difficultatibus adepto, & senatus cō-
sulto populique auctoritate in perpetuū cō-
firmato. vnde inulus occasio carpēdi tui res-
licta est. Quidā opinantur abiecti animi fuisse
quod te imparem tāte moli senseris, quod
tuis humeris sustinere p̄grandis principa-
tus onus non valueris: alij calumniantur se-
nectute iudicium amisisse: multi etiam mens-
te captum affirmant: mihi vero nescisse litte-
ras videris, nec vllam rerum p̄teritarū me-
moriā habuisse. Haud alia fere materies bel-
lorum omnium ab orbe condito fuit. Quo-
ties populus Romanus ferociter cum natio-
nibus pro imperio dimicauit, tamen si multis
eius possessio futura communis erat: cōcur-
runt gētes inter se regnādi cupidine, fratres
in arenam progrediuntur, nati parentes trus-
cidant: ad principatum festinantibus iura
legesque nihil officium: ad hoc tam p̄clari
conatus nulla nec impietatis nec irreligio-
nis rotantur labe: nam quo pacto mortales
vocabuntur in calumniam, si huiusmodi af-
fectionibus dñj quoq; perstringantur, & q̄
sua facinus arbitrare, mutuis odij inter se dis-

sideant, dolisque in fastigium nitantur. Singulis horis atque momentis inuocamus louē optimum Maximum, eique Vota nuncupamus, quod non minus iustus, ac beneficus in omne genus hominum, nostraque salus in eius esse tutela existimatur. Atqui ille sanctissimus deorum patrem solio ac diademate per vim spoliavit, ac regno expulit: quod semper timuisse videtur Saturnus & ipse a nimia parricidio non alieni, vt a se potius deuorandos liberos quam educandos in sui detrimentum statuerit. SyL. Non sinam te Cæsar diutius in tanta turpiter hallucinatū impietate versari, nec sacrilegis aliorum erroris accedentem a cognitione summi boni verique immenso separatim interuallo existere. Videndum autē in primis est nō quid quisque de dijs sentiat (quando plerique signi mentis anilibus impudentissime diuina cū humanis permiscuerint) sed quibus potissime sapientem deceat fidem adhibere, siquidem qui friuolis mendacijs leuiter inheret, his impudens est: nam & alienam culpam probat, & sibi nouum errorē inducit. Quid autem absurdius quam credere deos nō tantum inter se bella gerere, sed etiam cum mortalibus congregi, alios odisse, alijs fauere, &

victos, interdum etiam vulneratos huma-
nis viribus succubuisse. Hæc videlicet sie-
bant Homeri temporibus & Hesiodi: nunc
vero vel omnes dii confecti bellis perierunt,
vel non audent amplius in terram deuola-
re: nullum enim ætate nostra vidimus aut
audiuimus: quãquam & terræ grauioribus
armorum ruinis quatiebantur, & quotidie
pluribus aris litabatur. Dii quidem quum
sint immortales, sempiternisq; sedibus sem-
piterna gloria fruuntur, auctores bonorum
omnium quæ aut oculis hominum aut mē-
te perspicui possunt (nam ea mala quibus fre-
quenter mortales affliguntur, eius flagitiis
ortum habent) dii inquam stulte creduntur
mutuis inter se odiis laborare, qui vel huma-
no generi additis virtutum igniculis in na-
tura præcipiant, vt inter se caste atq; concor-
diter ætatem agant, ac veluti parentes sem-
per ad honestatem incitant. Quod nisi de-
flectendum esset ab incepto sermone, mul-
to apertius tibi facerẽ deos Apathes ab om-
ni contagione q̄ longissime abductos orbẽ
vnanimi concordia gubernare: quod præ-
sertim ex stellis certissimo colligitur argu-
mento: quæ si vel dii sunt, vel (quod magis
putarim) iussa deorum exequuntur, qui mor-

causibus inuisibiles penitissimis aditis residēt
certis legibus & mira vicissitudine emergē
tes occidētēsque ad continuā rerū propagatio
nē & decorē vniuersitatis demonstrant in
supremis deorū sedibus nihil non agi summa
cū sapiētia atque virtute. CÆS. Sua cuique
opinio blanditur quum veritas in occulto
est: Ceterum (vt de cælo in terrā oratio deuo
cetur) præstantissimi habiti sunt omnes, qui
suas cogitationes altissimis in rebus defixas
tenere, imperiūque, quod animo concepisse
sent, ortu solis & occasu terminauerūt. Stus
pidos vero nemo inficiatur, quos humi res
ptātes nulla rerū illustriū cupiditas ad glo
riā excitauit. Ac mihi quidē videtur excellē
tissima ingenia saltem duabus maximis de
causis ad summū niti debere, ne scilicet indi
gnioribus se pareant, tum imperio potian
tur: quare nihil in terris amplius aut pul
chrius hominum potestati natura tribue
rit. Quod si quispiam tacitus hæc secum res
putauerit, nequaquam diuersus a mea sen
tentia recedet. Igitur ex antiquis regibus, la
bente quotidie vita nostra in deterius, facile
coniectura possumus assequi, quales prin
cipes habituri sint mortales. Priscis tempo
ribus a quibus hæc ætas degenerauit, rara do

cumenta sanctitatis in principibus apparue-
re. Tu nunc speras Minoas Aeacos & Rha-
damathos: quin potius aut diomedē Thra-
cem, aut Busiridem Aegyptium, aut aliquē
Agrigentinum Phalarim expecta. Ita plerū-
que fit, vt hereditaria regnorum successio
procliuior ad impotentiam & alia scelera, q̄
vlla tyrannys existat: ab Heroibus enim nō
semidei, sed fere noxę procreantur. Demus
tamen quempiam regem natura benignū
liberalem virtutis amantissimum: quā citis-
sime lenitatem hanc omnem consilia malo-
rum peruertent. Quid detractores & inui-
di: cessabunt aut insecare lingua, aut virus
in auribus principis instillare, quoad cuius-
que optimi virtutem reddiderint inuisam:
quam vt extinguant, sub specie beniuolen-
tię durissimis prouincijs onerabere: vel tibi
labores herculani proponentur vel Chy-
mere Bellorophōtis obijceris, vel vt iugur-
tha parentum nostrorum memoria proli-
gare difficillimas bellorū procellas cogeris.
Quid si vel iniquitate locorū vel hostiū ma-
gnitudine, vel arbitrio fortunæ, cuius vis
pręsertim in bello multum pollet, infeliciter
gestare exercitum amittas, audebis patriā
reuisere regique, cui carnifex animus est, te

ostendere, aut inermis furorem in republi/
ca concitati populi subire? Quicquid acci/
derit aduersi (licet optimas rationes consilio
rum explices) intemeritatē tuam & impru/
dentiam torquebitur: Nam fere vsu venit
vt consilia euentis ponderentur, & cui res
aduersę præter spem contigerunt, ille nihil
omnino prospexisse dicatur. Interdum etiam
corruptus hostium auro proditiōnis insi/
mulabere. Quapropter accepta ignominia
nisi ciuium crudelitatem experiri malis, Al/
cibiadis Cononis Thucididis Annibalīs ex
emplo solum exiliū gratia vertendū est. Syl.
Quid si redeas victor omnium opinioe iur/
perata? C&S. Num ideo conquiescent odia
malorum? aut inuidia feliciū rerum alum/
na conticescet? Vt nam non irritarentur in/
uidorum animi aliena gloria, & in virtutē
pestiferos gladios non acuerent: si quidem
imprimis honestum arbitrantur magnitudi/
nem beneficiorum maxima ingratitude
compensare. Non venit in mentem Mil/
ciadis atque Themistoclis libertatis grę/
cię propugnatorum, vt hic ob liberatam
patriam in exilio ille vero in vinculis mori
coactus sit? Quid præterea virtute Coriola/
nis, quid Camilli, quid Africani, quid Asia

lici fratris Africani aut fortius, aut subli/
mius, aut populo Romano conducibilius
fuit: Contra quid magis ingratum ciui/
tate nostra, quæ optimos ciues ac de se be
nemeritos variis criminibus in foro atque
iudiciis petulantissime proscidit ac iniuste
damnauit: Haud aliena mihi quoq; merces
ab inimicis meis proposita fuerat: qui con
stituerât si priuatus redirem, postquã vtra/
que gallias decenio potestatis Romanorum
fecissem, eorum omnium, quæ ad splendo/
rem & decus populi Romani gesseram, cir
cumpositis armis in foro rationem publice
redderẽ. Hac in spe prouincias suscipimus
administrandas, & cum hostibus conflixi/
mus: hæc præmia pro vulneribus totiesque
ob rempublicam luso sanguine referuntur?
Sed alius dixerit nolo ductare exercitũ, aut
aliis præesse, mihi mediocris in ciuitate degã
Nulla mehercule seruitutis expers conditio
futura est, nec tamen nunc cõnumerabo ra/
pinas libidines, eorumq; qui ius in alios ha/
bent, superbant dominationem, atq; alia pe
nẽ infinita, quæ domi grauissima perferun
tur. omitto etiam quoties ærarii nomine lu
xuria Satraparum & auaritia tuis fortunis
explenda sit, illud vnicuique luctuosum, ac

In primis tenuioribus ciuibus sumestum est
quum gerendum erit bellum non pro liber
tate neq; ex commodo publico, sed vnus li
bidine atque dementia, necesse est nomē da
re militiæ; deinceps innumeri terra mariq;
labores ad eundi subeundaque plurima vi
tæ pericula, quoad vnus deliramenta san
guine multorum expientur. Helena seu la
uinia præmium victoriæ futurum est: aut
Indiæ Scytharumue deserta stultis regibus
exploranda comites vniuersos, fame, siti, es
tu, frigore, clade, cōficient: interdum in flu
uos expeditio ducenda: nonnunquam mō
tibus exequandis siccandq; mari cogetur
operā nauare misera vulgi multitudo: nec
putes labori quietem impetrari posse ante
quam vel parens tellus dolore obstupescat
vel compedibus neptunus constrigatur. Al
tera ex parte fastigiū regale imperādiq; dul
cedo mirabiles excitāt amores: singe te Syl
la eminentissimum æquam dijs potestatem
affecutum, qui ductor sis classium, exerci
tus imperator, multis equitum atq; satellitū
cohortibus vallatus in summa opulentiā re
rumq; successū, aridentibus vndecunque
fortune blāditijs, nutu Iouis in morem om
nia gubernes, alios terra alios mari persequa

ris, castiges rebelles, superbos excidas, sub
lectis ignoscas, adsis precibus tuam opem im
plorantibus. Tum reges occurrant priuati,
abiectisque regalibus ornamentis aduoluti
tuis genibus sese ac regna tibi dedant, vitā
que vna cum dignitate arbitrio tuo summit
tant: quorum alios tua liberalitas pristinae
fortuna restituat: aliorum perfidia clemen
tiam a te non impetret: insuper hos distes, il
lis honores & praefecturas largiaris in sum
ma quolibuerit, extollas & praecipites: Quos
fauores hominum senties: quot audies accla
mationes: quae vota publice priuatimque pro
tua salute suscipientur? dyL. nempe multi
risum in conspectu Sardonium ridebunt:
multi etiam clanculū subannantes genui
num insigēt. CÆS. Quicquid dixeris (qua
lecumque autem illud tuerit) subductis super
cilijs admirabundi laudabunt: passim praedi
cabere diuina loqui, tonare etiam & fulgura
re: ac vice oraculi sermo tuus per ora popu
li circumlatus habebitur. Quum semel toto
trienio te vniuersae ciuitati ostensurus pla
teas obequitabis, quamuis more perfarum
velata facie, tamen vulgum quasi aliquid au
gustius humana specie visurum, dum cre
dit numen quodpiam sub hominis forma

latere, videbis vndique certatim concurrere,
alios ex fenestris prospectare, multos fornices
epistyllia tecta que domorum conscendisse
repletis omnibus plateis: atque ibidem studio
e proximo conspiciendi alios inter se trus-
dere, alijs pressura proculcatis nonnullis etiã
suffocatis interemptisque. Tum e dium vesti-
bula tapetis & auleis ornari, vicos spargi flos-
ribus, extrui tēperarios arcus, imagines tuarum
victoriarũ in ferculis vectari. Quid autem
dicam de his qui adolēt odores exóticos
& diapasmata, symphonicosque pueros pro-
ponūt? Quorum enumerem tibicines, alios
que musicos omnigenis instrumentis volu-
ptatem prouocantes: ante omnia iucundissimę
sunt ac simul pectus & sensus permouēt
vniuersos ille populi crebrę voces immēlas
laudes applausu maximo congerentis: pars
inuictum, plerique foelicem, haud pauciores
patrem patrię dictitant: non desunt a quibus
terrenus Iupiter nuncuperis. Atque vt pul-
cherrimus tāto cumulus honori accēdat, sub
catastrophem huius spectaculi alacres in me-
dium procurrunt, qui se non sane noxa ne-
que ob metum, sed æmulatione decoris pro-
tua incolumitate deuouerunt, mutuisq; vul-
neribus in tuo conspectu trucidantur. Vtinã

Sylla vidisses magnificentiã atq; splendorem
meorũ triũphorũ cũ spectaculis apparatusissi-
mis, affirmaueri te pedibus in meã sententiã
iturũ. SyL. Hispaniẽsem innuis an Africa
nũ, q non de externis victis agebant, sed de ci-
uibus & liberis Cn. Pompei: Quibus oculis
putas huiusluctuosi spectaculi tunc estã lætitiã
a populo inspectatã: maxime quũ intueretur
imaginẽ Scipionis in pompa delatẽ sibi gla-
dio pectus traicientis, & effigiem Petrei in es-
dia ferroque se necantis: Nempe vel sola Ca-
tonis forma reprẽsentata, quo pacto manibus
vestem atque recentia vulnera dilacerauerat,
gemitus & lachrimas inspectantibus excus-
sit, CÆS. Nihil citius lachrima arescit præser-
tim vulgi, qui miseratur aliena mala. Quam-
obrem facile vno epulo atque congiario res-
dijmus in gratiam, omnesque veteres iniu-
rias præsentia commoda obliterarunt. SyL.
Fateor his animos plẽbis deliniri: ac in seruis-
tutem addicte nummo pertrahi, sed æmulo-
rum, quibus honores libertatem omnem vis-
uendi iucunditatem ademerat, fuit insanabi-
lis dolor. Nolim existimes nobilitatẽ Roma-
nam stoliditati Capadocum auctoratam esse
quibus persuasum erat, viuere populum sis-
ne rege non posse: excelsi nostris hominibus

semper animi fuerunt & insueti iugum pati;
Cæterum de his satis est, redi ad cardinem.
CÆS. Præterea vis amoribus operam impē
dere, speciosissimę virgines adducentur: ve
scendum est, si bariticis mensis accūbes. Quis
prohibet aut parthiis indulgere conuiujs,
aut quę concupiueris, illico perficere: omnia
ex animi sententia veluti diuina virgula sup
peditantur. Proinde non desistes mihi teme
ritatis nomē impingere, qui hæc affectarim:
vide potius ne stolidi sit, atque omni sensu ca
rennis tot aceruos laudis, tãtam voluptatis ac
cumulationem contemnere. Haud raro solet
euenire, vt ij quorum ois cura est numero sa
pientum haberi, maxime desipiant, ac merito
pro gloria præmium stultitię reportent. Atq;
opinor Sylla te aliquoties erroris tui pēnicuif
se: mihi vero vt diuturna possessio tantę felia
citas incundissima fuisset: ita nunc sane me
rore pœne conficior, quod repente fastigio
deiectus ad hanc rerum inopiam & solitudi
nem (ne manticis quidem relictis) deuolutus
sim. SyL. Cæsar opere præcium esse arbitror
ante ratiões depositę a me dictaturę, quę sem
per obnoxia maledictis improborum homi
num extitit, aduersus cōiuitia defendere, quã
lūce clarius ostendam te magnis in tenebris;

Summaque versari cecitate, ut ipsemet agnos-
scas, ac tandem confiteare (si per pudorem li-
cebit) hoc tuum Tyrānidis patrociniū nul-
lis veritatis subsistere fundamentis. Male in-
quis de te sentiūt homines, sed mali profecto,
quibus nunquam probari vitam meam opta-
ui: nec enim vllius tā admirabilis virtus fuit,
nemine inter mortales adeo præclara facinor-
ra extulerunt, cuius glorię malignitas nō ob-
strepuerit, inuidia laudem non sugillauerit:
nullum contra flagitium tam nefarium, nul-
la tam impotēs dominatio audita est, quę lau-
de caruerit atque fautoribus, ut studia animū
cuiusque impellunt, ita rebus vel laudandis
vel culpandis inclinantur. Eorum certe quis
bus omnem vim recte sentiendi vitiorū pra-
uitas abstulit, longe maxima pars est: quidam
amore obcecātur: alios rapit odium: multi iu-
dicant ex proprio commodo: alij vero alijs af-
fectibus feruntur. Pertimescerem ego istius
fecis cicatricosum iudicium? aut me permo-
ueret nequissimorum hominum auctoritas,
qui veluti quodam violētissimo turbine per
præcipitia cupiditatum ac perturbationum a
cursu rationis abstrahuntur? At qui nemine
opinor bonum atque integro & sancto ani-
mi iudicio fuisse, neque posthac futurū, qui

vel opera mea vellitet, vel consilijs cōstantiā
abroget ac maturitatem. CÆS. Nimis de te
magnifice ne dicam arroganter prædicas.
SYL. Ego quoque sentio vani esse hominis
in proprias laudes excurrere absque occasio-
ne, sed quū a calumniatoribus arcessitur ī des-
decus, laudabile est infamiam quomodocum-
que a se depellere: neque te Cæsar debita laus
de fraudauerim, si quidem magnū alioquī &
præclarum virum semper iudicauī tum in ci-
uilibus negotijs & administratione rei publicæ,
tum etiam imperatoria dignitate, bellicæ
que fortitudinis operibus; hac vna domina-
tionis immoderata cupiditate excepta, quod
ipse certis signis quum præuidissem, decreue-
ram tuo capite manibus Marij parentare. Cæ-
terum stultis amicorum precibus expugna-
tus tanquam e cauea furentis lænæ catulum
emisi, qui adolescens spiritu viribusque com-
paratis orbem sanguine ciuium cruentaret:
atque eam nobilissimam rem publicam, quæ
meis consilijs atque periculis a seruitute liber-
rata, ac ppe funere erepta pristinæ fu erat inco-
-lunitati restituta, is inquam flagitiosus Ma-
rianorum scelerum minister furore percitus
exagitatam bellis, cladibus funestam, hebe-
ratam viribus & prorsus exāguem immanis

simis hostibus obuiam prædam relinqueret.
Porro tibi persuadeas hanc prærogatiuam Cæ-
sar suo uenerem a loue impetrasse, ut illi uini
mortalium omnium liceret per cades latreci-
nia vastationem ad principatum proficisci,
cunctis bonis artibus imprimis boni & æqui
funditus euersis. Nihil autem lōge mens alie-
na est: nec ynquam hæc opinio penitus insita
inueterataque extorquebitur, quæ putem ne-
fas esse hominem aliquid homini detrahere,
& alieno incommodo suum commodum au-
gere: nisi uero temere sicarijs & raptoribus
pœnâ capitis legibus irrogari statutum sit, ac
in vnum quodque facinus more maiorū gra-
uiter animaduerti. Quum igitur leuiora deli-
cta iubeantur atrocissimis expiari supplicijs:
euerforibus urbium, & quorum opera publi-
ca salus oppugnata & libertas extincta sunt,
credis impunitatem propositam esse? alioquin
& impios Gygantum conatus, spesque sacris
legas olim consensu gentium execratas, iam
tua sententiâ laudi posteritas ascribet. Quocir-
ca (ut ad meâ causam quasi postliminio reuer-
tar) quod nequaquam inuitus aliena posses-
sione decesserim, æquissimi atque fortissimi
animi fuit. Quippe omnia pessum eunt, di-
uinaque non dignoscuntur ab humanis, nisi

his qui magistratus gerunt non solum a ciui-
bus iniuriam propulsent, & malos ab inferen-
da prohibeant: verum etiam si minus incipiē-
tes a lare, tum suis affectibus statuunt modū,
tum incitatiores cupiditates frenent: qui neti/
am nisi manus a rapinis, & oculos ab impudi-
co temperauerint aspectu, ad mores potēti-
rum reliqua multitudo componitur, vitam/
que principis exemplum sibi ac normam vi-
uendi propositam esse putant. Quod si prin-
cipes non magis libidinibus regerentur, quā
regerent libidines, & acres suorum vitiorum
vindices existerent, profecto non inuadere/
tur tot prauitatibus, genus humanum, labe
scelerum passim veluti contagione serpente
ac p̄xima queq; occupante, vt rara mēbra ali-
cuius ordinis integra relicta sint. Nūc tecum
Cæsar examina vtrū videar reprehensione di-
gnior an laude, siquidē minime p̄grinis mo-
ribus inq̄natus per maiorū decurrendo semi-
tas me ipsum vici, meisq; commodis & volu-
ptatibus peperci, vt ea que nostrę reipublicę
vsui essent, mea potissimū cura studio diligē-
tia prospicerentur. Accadebat ratio conser-
uandę voluntatis eorum: quorum collocati
meritis eramus in amplissima dignitate. Hi
quum imperium Romanum longe iateque

propagassent, inuictū esse (si dijs ita videretur conuenire) voluerunt: quod nequaquā futurū arbitrabant si a iustis legitimisque magistratibus ac imperandi vicissitudine ad vnius arbitrium summa reipublicę deuolueretur: ets enim satis apparebat diuini miri mētes ciuū & fore vt multas in partes corpus reipublicę scinderetur plerisque ad culmen regię dominationis aspirantibus. Quis autē alteri cederet in libera ciuitate quū ius omnium cōmune esset: aut quis tā humili sorte ī obscuro est, quę dignū principatu non credat, & alijs anteferri nō student, eo iā ipudētie & ābitiōis vētū est. Idcirco discordię grauissimę cū acerrimis cōtentionibus ciuile bellū suscitarēt, ac vsq; adeo cędibus iter se furerēt, quoad suis iporū viribus cōficerent, imperiūq; totius orbis clarissimū oibus ex paribus quassatū rueret ac pēit⁹ extingueret. CÆS. Ita ne rudes ai fuisse nros maiores existias, vt aliqd in rebus hūanis ppetuū apd se statuisset: ita iperitos antiq̄tatis vt nō habuerit ante oculos quot amplissima regna potētissimęq; reipublicę fluxu tēporū a stirpe intermissent. Haud aliter sese hūanę res habēt, ac sydera: hæc ei exoriunt, illa occidunt, ac per vices imperia sortiuntur. Olim regnū ægyptiorū abunde clarū ac gētibus formido

Iosum fuit: at hi nunc salutem suam populo Romano commendarunt. Fama est Amazonas multis nationibus imperasse, quarum nihil præter nomen ad nostram ætatem peruenit. Viguerunt Assyrii: Parthorum duodeviginti regna fuisse produntur: terribiles Persarum copię terra marique metuebantur: quæ plane omnia aut euersa sunt, aut multum a superiore fortuna deciderunt. Quid Athenienses Lacedæmonij Macedones? Nonne late imperio potiti sunt? nunc Carthaginiensium opes ingentes non meminimus: at omnes hi ceruicem Romanorum, potestatibus flectunt, victique iugum patiuntur. Vnde facile est conijcere imperii quoque populi Romani propediem interitum fore: Quelibet ætas suis rerum mutatiõibus perstringitur. Porro quis tot conuersiones tantam temporum instabilitatem non admiretur ac obstupescat? Hi gratiam occupauerunt: illi Asiam: alij in Sicilia consederunt: ab alijs hispania possessa est. Quæ demum natio Italiam suę ditioni vindicare non tentauerit? fortasse posthac eueniet, vt aliquę gentes incognitę ex Scythicis nemoribus in Italiam migrent, iusque Romanis ac Italianis populis ex capitolio dicant. Quare super

uacua mihi videtur hæc tua de posteritate
solicitude: quæ necessitas allatura est, huma
no consilio repelli nequeunt aut immutari:
nam & princeps poëtarum cecinit. Non po
tis est fixas parcarum auertare leges. SyL.
Quæ postremo de vi factorum adiecisti, in
explicabiles aufractus habent: opinor hæc
in scrinio Iouis tantum seruari, nunquam
ad mortales peruenisse. Itaq; ne videamur
in tenebris palpare satius esse puto nos quæ
stionem hanc silentio prætermittere. CÆS.
Redeas igitur ad institutam disputationē,
SyL. Non inficior equidem res humanas
mutationibus obnoxias crebro fortune vo
lubilitatem experiri: nec enim cuiquã dubi
um est, nihil æthernum constansue cæli am
bitu complecti, nullius pedes adeo incōcus
sa stabilitate figi, vt proni ad lapsum nō sint.
Quapropter non sumus ita leues vt spere
mus dominationem Romanam cunctis sæ
culis duraturam: cæterum scelicē optamus
ædiuturnam. CÆS. Atqui vereor ne mul
torum opinio sit eam nimis diu floruisse in
magnis præsertim seditionibus & malis in
testinis. Cogita quãdiu reges vrbi præues
rint, quamdiu respublica per consules admi
nistrata sit, longam seriem annorum inue

nies: mirum quo pacto iam senescens imperiū quicquid sui pristini vigoris retineat. Syl. Precipue quum tu Cesar ipsius viscera laceraueris, ceterisque tradideris laceranda. Viguis set profecto vigeretque diu, si non tibi ipsi, sed populo Romano dominationem comparauisses. eiusque fuisses honorē tutatus: non dolerent hodie tui Ciues impunitas Crassiana clade legiones. CÆS. nimirū iste dolor nūquā ad me peruenit. Syl. Ergo tibi soli viuebas, qui nec bonis tuorum letareris, nec malis ingemisceres: nesciste cū naturam tot animi & corporis dotibus munuisse, tū ad summos honores indulgenter a fortuna prouectū, vt ex tua industria quā plurimi fructū decerperent: CÆS. Decet me hercule suam quisque re agat, suis cōmodis attētus sit: ex superfluis vero liberalitatē exerceat. Syl. quasi nō hac potissima sit, deorumque potētie non æquiparetur: quippe nec alio itinere liber pater, Hercules, Ceres, Pallas & alij ad diuinitatē profecti sunt. CÆS. Sylla nimirū obsoleta vetustate narras: quod si res ita se haberet vt ais, nihil istoc magis tuę sentētie subscribere: sed cōtrahe iā vela, & cursum, quo cęperas intēde. Nequeo tamē intelligere quō te isto ex labyrintho euoluēs: hæc quam maxi/

me pugnare inter se: perpetuus Dictator;
quum nihil minus cogitares, renūciatus es;
quod omnes ordines & magistratus ratum
habuerunt: & ipse (licet dissimularis) appro-
basti, deinde contendis cędendum fuisse de
iure alieno, quasi vero iniuste possideres ea
quę partim efflagitare tui labores videban-
tur, partim consensus omnium in te colloca-
uerat propter liberatā vt affirmas a seruitu-
te ciuitatem atque in sua pristina libertate
conseruatam: quibus de causis duo clarissi-
mi viri Codrus in gręcia Cyrus in Perside
regno potiti sunt. Hęc vsque adeo intricata
sunt, vt ad Sphingem thebanum autorem
referri queant, adeo quidem obscura vt pu-
teo (quemadmodum aiunt) cōstrictus ince-
dere per tenebras Heracliti videare. Syl. At
ego facile tibi ostendam orationem meam
nulla in parte a se ipsa dissidere, neque vllis
ita nubibus velatam, quo minus prima facie
intelligi possit. Quum populus Romanus
summam in grauissimis periculis mihi pote-
statem mandasset, voluit succurri periclitan-
ti reipublicę: cuius incolumitatem vna cum
vita ciuium atq; fortunis defenderem: non
autem, vbi aliorū Tyrannidē euertissem, ip-
se confestim principatum arriperem: vrbs

autem vtroque modo libertate spoliaretur:
atque (vt dicitur) dum Carhybdim declinat,
incideret in Syllam, mens huiusmodi non
fuit vniuersi populi nec inuentum, vt im/
perium in me perpetuum conferret, se vero
in athernam demergeret seruitutem. Cate
rum id a meis necessarijs exquisitū est: quo
rum intererat officij me cunctis laudibus &
ornamentis afficere. Igitur amici retulerunt
senatus assensus est, populus auctor fuit: ta/
metsi tunc eadem ipse mihi vēdicare potuis
sem. Quid credis ciues nostros beneuolen/
tię gratia seu meę virtutis admiratiōe ijs me
voluisse beneficijs prosequi: certe legionis
bus tribuerunt, ac tempori obsecuti sunt.
Quæ res oportuna mihi visa est, donec rei
publicę status ordinaretur: erant enim plus
habitura ponderis quæ fuissent a vero legi
timoq; magistratu instituta. Proinde cun/
ctis ex sententia perfectis, dictaturam depo
sui, legiones reipublicę restitui, satellites di
misi rationem rerum a me gestarum ad nu
tum populi sigillatim redditurus, vt nemo
esset, cui minus constaret, me ob tutelam pu
blice libertatis, non priuata similitate bellū
contra marios communes bonorum omni
um hostes gessisse. Sed finge cūctorum, or/

clinum alacritatem in me ornando fuisse ma-
ximam & constantem, negabis esse magni
animi, quod abductus procul ab illecebris
& vanitate rerum humanarum, proculcatif
que ac dissipatis teterrimis libidinibus: que
vt plerūq; sunt vehemētes & incitate, ratio-
nem subigunt, captiuamque post terga tra-
hunt; superata denique laudis titillatione,
qua mortalium pectora maxime permouē-
tur, potuerim fascibus imperatoris carere,
pulcherrima re atque iucundissima, quem-
admodum ipse arbitraris? Desinant igitur
maledici calumniari a me quicquam vel fra-
cto animo vel alienata mente factum fuisse:
quando neque per deuia, neque per obli-
quos tramites hoc iter primus fecerim. Os-
lim Ptolomeus, Ariobarzanes, Seleucus re-
gnum deposuerunt: apud nos Cincinnatus a
dictatura, Messalla Coruinus ab vrbis præ-
fecturale abdicarunt: imperium perinde at-
que naufragium fugientes: in quo in nume-
ra mala aggeruntur, ad humilem statum, ve-
lut Asylum quietis, intimumq; sinum pacis
& ocii, vbi profundissime in vtramque aus-
rem dormiendi facultas esset, descenderūt.
Posthac animaduerte Cæsar an decere tuam
grauitatem videatur vnumquodq; ex pri-

fito impetu animi de more imperitæ plebe/
tule iudicare: diligenter omnes scrutandi
sunt secretiores mentes recessus, & penitio/
res libre pectoris accuratius disquirende, sin/
gula denique grauiſſimo iudicio tanquam
trutina ponderanda priusquam de vita cui/
iuspiam illustris viri sententiam pronunties.
CÆS. Hactenus maledictis respōdisti: nūc
vero quemadmodum polliciberaris com/
para principum erumnasyna cum volupta/
tibus. SyL. Sedulo tibi mors geram de ty/
rannorum cruciatibus, quos probe cogno/
scemus si non superficiem tanquā per tran/
sennam considerantes, sed quasi Lynceis of/
culis eorum anxietates introspexerimus.
Deū immortalē quot veluti diducta Chla/
myde vectes, quot clauī, quot tela, quot fēde/
cicatrices & letalia quasi chironis vulnera ī
toto corpore luxatis mēbris ac distortis ap/
parebūt? Si p̄terea propius intueamur qui/
bus curis conficiantur, quantos labores per/
ferant, quas sustineant vigiliās, quam ingen/
tibus periculis & insomnijs extereantur, ne/
mo carebit admiratione, superesse nonnul/
los, qui tantū onus ab humeris nō excutiāt,
& hanc malorū hydrā priuata redimāt quie/
te. Nā q̄ hebeti pleriq; iudicio nihil neq; sce

leris neq; turpitudinis p̄termittunt, quoad
in summo constitierint hi personatam fœlici
tatem cōspicati, magnis calamitatibus inuol
uuntur: duntaxat quę oculorum & aurium
sensu percipiuntur, animum intendunt, se
dissimas autem sub fūco delitescentes macu
las non vident: quas si æque exploratas ha
berent atque ipse habeo, se penumero men
tem ab ista pulchritudine regnorū ad spes
priuatas conuerterent: mox dilaberentur il
la feruentissime cogitationes & omnis ve/
fana principatus inuadendi cupiditas extin
gueretur, vt tandem nequaquam dubium
esset humiles in agris ædículas, & holerum
in ocio tranquillissimo cibum longe præsta
re tessellatis pauimentis, & incrustatis mar/
more parietibus, aureisque tectis, quę sexcē
tis columnis innituntur: vniuersę inquam
pompe ac strepitibus armorum & supręme
dignitatis: Porro tenuioris victus iucū dita
ti neque persarum apparatus neque mensæ
Syracusanę, nullę opes nullę delirię, nulla
regum bracteata fœlicitas comparari potest
Etenim qui regnorum administrationem
suscepere, ac gentibus, populis nationibus
p̄gessse statuerunt: non arbitrentur se ad de
sidiarum natos & voluptates, quo vitæ curri/

cula molliter in magna rerum affluentia, summaque tranquillitate ad finem extremū deducerent. Atqui proponāt necesse est publicam incolumitatem communiaque commoda sibi prospicienda augenda & conseruanda esse: vt quum ipsi iugularint, atque animū tutelę suorum intenderint, vrbibus atq; prouincis esse quęsita salus & securitas videātur. Quę si patribus familias negligēda nō sunt: & gubernatores magnopere student vt suū quisque nauim incolumen in portum appellat (interim nullum tempus sine maxima sollicitudine transigitur: cęteris quietem agentibus ductor clauis domicilia solis & lunę momenta perpendit: nunc regionū & maris naturas meretur: modo digitis computat quot supersunt dies ad ortum & occasum Orionis atque Succularum, vt cautus impēdentes tēpestates aliquo defugiat recessu, vel si deprehensus ī mari fuerit impavidus preuisas excipiat & facilius euadat. Hic vrit Malea: Syplegades illic formidant: alibi Sytes & Siculi Freti vortices pectus exanimant: adhęc fluctibus inter se concurrentibus vehementer angit. Experuceras: iā arę sub vndis depressę: iam instabiles arenarum cumuli & præruptę moles in cœlum pertingentes, aliaque

huiusmodi curis assiduis pensitanda, quibus nauarchi velut exitiis colubris impallescent). quid in magno imperio constituti, quos omnes quarta luna genitos crediderim non secus ad sese mala attrahentes, ac cecias nubes, quantas commotiones quot aestus quas tempestates & subitas procellas in magna morum & linguarum dissimilitudine, ambientibus vndeque sauis & minacibus hostium copiis, non cogitent sibi perferendas? Quod ingens regnum, aut quae res publica potens diu vel externorum bellorum vel domesticarum seditionum fuit immunis? haud quiescit vnamquamque genus humanum, nec status, quem fors obtulerit, contentum est. Quippe natura mortalium in hoc prava dici & existimari debet, quod in suo quisque negotio hebetior semper nouas res molitur, sperans, si conditionem fortunae mutauerit, successus meliores adepturum. Proinde his duntaxat a Romanis in tot aetatibus in tanta annorum reuolutione templum Iani clausum est, alijs atque alijs bellis, veluti capitibus Hydris succrescentibus: quae quum aliquando breui tamen intervallo conqueuissent, ciuilibus discordijs exagitantur: quod malum intestinum citius vel amplissima imperia, quam vllus hostis euerit. Por

ro quoniam homines procliuiiores ad facinora sunt, quam ad virtutes, a quibus facinoribus nullius auctoritate, ne deorum quidem immortalium maiestate deterrētur, quotidie variū tumultus atque Panici terrores in agris & ciuitatibus compescendi, sanandæque diuersorum scelerum pestes exoriuntur. Num credis paucos ad tuas opes & potentiam incūbentes imperandi libidine torqueri: ac dies & noctes anxie cogitare quemadmodum affectatam Tyrannidem animo gladiatorio arriperēt? In amplissima dignitate suspecta sunt omnia, timentur amici: familiaribus non confiditur: a liberis & vxore cauendum est, illa vitæ cōditio miserrima est: vbi magis spei ad tutelam sui corporis in barbaris hominibus & canum fide reponitur, quam in ijs, quos genueris nedum tenuiore necessitudinis vinculo copulatis: ad hoc non opes tantum, sed ingenium & virtus cuiusque formidolosa sunt. Delatores quidem & susurriones omnes ad vnum & a caluo (vt dicitur) ad caluum cōmunis regum omnium ac regnorum pestis, totidem vomicæ rerum publicarum & carcinomata, primas atque postremas partes Tragediæ sibi deposcūt: his quoniam sunt aures & oculi principum, nulla ianua clauditur quo

minus admittantur : nullum tempus impo-
rtunum est, quo minus audiantur. Deum im-
mortale quantas curas pectoribus ingerunt:
quot mentem perturbant in somnijs : quot la-
trocinia fumum venditantes committunt: qua
diris calamitatibus vrbes implicant, omni fe-
re labe his ex fontibus manante: nam quum
assiduis criminibus dicta factaque singuloru
clam inuisa regi faciant, irritant ipsius animu
& mox ad crudelitatem impellunt. Extemplo
venit in opinionem leuis crudelis sanguinarij
principis: que nomina (quam maxime fieri
potest) a magno & preclaro principe fugien-
da sunt: siquidem non paucorum ciuium, sed
omnium populorum odium & inuidia contra
hantur. An vero quos tibi putaris insidiari,
supplicijs supremis afficies vniuersos : at hi
quum sint potentiores, multisque cognatio-
nibus & affinitatibus muniantur, mordebunt
frenum: vt dicitur, ac periculum periculo p-
pulsabunt. CÆS. Hactenus existimaui mul-
to maximas in quouis genere flagitioru cle-
mentia partes concedendas esse. Caterum
vbi nimia lenitate mei animi scelerum impu-
nitas in meum caput recidit, opinor maiore
in huiusmodi casibus vitæ rationem oportere
re haberi, quam opinionis vulgi cum in om-

nire facili iudicio, tum in alienis negocijs esti
mandis incredibili temeritate vanaque ac in-
consulta persuasione sepius ad poenitentiam
vsque laborantis; nam quos venia dignos ob
tenuem suspicionem arbitraris, valētiores ad
spes perficiendas indulgendo efficis; atque
etiam quū suspecti habeantur maturius me-
tu se liberare vel periculoso facinore cogun-
tur. Tunc illud pulcherrimum donum Cys-
clopis exemplo in prēmium benignitatis exi-
tio proprio breui compensandum. Et quam-
uis complures a sumenda de scelerosis homi-
nibus pēna causę cohiberent: ne tamen pens-
deas animi, ac subinde circumspēctes (quum
pręsertim audierim vulgo dici malum esse
custodem diuturnitatis metum) omnia ferro
flamma ruina excidēda sunt, vnde aliqua pe-
riculi suspitio apparuerit. SYLLA. Recte ais
o Cęsar, quādo multa sunt in vita hominum
turpiter & calamitose neglecta, emendatione
tamē aliqua corrigi possunt: istius autem sce-
leris, si pręsens occasio negligatur, postea quū
tanti veneni vis continenter vetustate inuas-
lescens per capita multorum demanarit, ne-
quicquam recuperandę facultas desiderabis-
tur. At vereor vt omnibus abominātibus ac
etiam extimescentibus tuam crudelitatem di-

caris non obuiam ire flagitijs, & improborū
hominum ferociam legibus contundere; ve-
rum pleraque fama circumferetur vel rapa-
citas studio, vel inata sc̄uitia te c̄dibus in
bonos ciues grassari; nec temperaturū ab hu-
iusmodi feritate, quoad vel vnus superfit, cu-
ius virtus formidolosa videatur. Quain spe
viuet populus singulis momentis expectans
ad supplicia rapi? applaudēt alacres tibi cruē-
to sanguine popularium ac truculentissimæ
Tygridis in morem fauientis? quinimmo clā-
destinis imprecationibus deuouebunt, & ex
singulorum formidine commune odium in
Tyrannū procreabitur. CÆSAR. Oderint
dum metuant: quę vis enim extimescēda est,
quum assistant delectarum cohortium præsi-
dia, fortissimisque stipatoribus latera circums-
dentur? SyL. Falsus es Cæsar, ac toto (vti fe-
runt) aberras cęlo: siquidem ad tuendum &
conseruandum regni statum nihil esse tam
firmum, tam stabile, sæpe compertum fuit,
neque classes, neque exercitus, neque bellis-
cas machinas, neque cum ingentibus thesau-
ris arces munitissimas, quam est subditorum
fauor atque beneuolentia: quę tamen cū plu-
rimis beneficijs, tum vero iustis imperijs, &
imprimis obsequio atque facilitate demeren-

da sunt: nihil æque pestiferum gubernatoribus
urbium arbitramur, ac ubi ciuitas perculsa
metu odio in ipsum principem acceditur:
scilicet vllæ vires obstabunt quo minus im-
perio deiciatur? dehinc extorris amissa pa-
tria & domo, si forte cum spiritu euaserit, mi-
seram vitam exigat? certe nullæ Dionysio Sy-
racusano deerant opes ad stabilendam Ty-
rannidem præter amorem ciuium, quam ob-
rem turpiter eiectus apud alienos in sua cala-
mitosa senectute ludibrio habitus est: nonne
Macedones ob superbã dominationem Des-
metrium in bello deseruerunt? nunquid etiã
am simili de causa Tarquinius a nostris urbe
non fuit exclusus? Cæterum inde facilius cõ-
nicere licet quam friuolæ sint opes tyrãnorũ,
quippe triginta senissimi tyranni non potue-
runt athenis Thrasybulo ciui exuli resistere:
ac (vt nostra rursus cum externis coniunga-
mus) Romæ decemuiris tyrannidem exercẽ-
tibus haud cunctanter imperium abrogatũ
est. Quid qđ plerumque non expectato vni-
uersorum consensu vel a custodibus in Ty-
rannum irrumptitur, vel vxor iugulat per ge-
tem, vel amicorum liberorũ ve indignatione,
aut spe commodorum & honoris, aut deside-
rio vindicandę libertatis ex improuiso tyrã-

littem ferret armata multitudo: temperaret
a conuitiis: non diris execraretur? Sed quid
ego conuitia execrationesq; commemorē:
multi per iouem inuenirentur Arbacti qui
regem adeo delicatum, adeo delibutum vna
guentis nidore corollis meroque redolentē
lycioniisq; indutum calceis & veste coa in
ter mulierculas penā parcientem vna cum
suis psaltrijs spintrijs tinea atque foricibus
aule ad extremam desperationē compelles
rent. Sed statuatur ciuitas non magis in odi
um quam benevolentiam propensa, tuique
similis tyrannus appetentissimus laudis exi
stat, segetemque gloriæ susceptis expeditio
nibus in bellicolas gētes non per prefectos
ceterū presens ipse quærat: profecto in sum
ma ocij penuria non aberunt graues occu
pationes cum perplexis cogitationibus ac
rara quiete nocturna, somni que turbulen
tis atque terrificis: nec tamen in hunc ordi
nem refero iudicia fœdera edicta cōsultatio
nes, sunt eī vel ocioso peculiaria & pacis q̄q;
tempore quotidiana. Porro quum onus ip
se solus belli sustineat, quum totus vnus hu
meris exercitus incumbat, sit vt mentem in
dispicienda mille negocia disperciat. Ante
quam de acquirenda victoria consilium in

eat (quoniam leuibus ex causis tumultus
in castris & seditiones excitari solent) non tã
tum erit opere precium blãdo alloquio sum/
mittaque commilitones oratione compella/
re, singulorum fidem atque virtutem extol
lere, atque in ijs dumtaxat demonstrare spes
omnes honoris fortunarumq; si bi repositas
esse, alijs multa dare, omnibus piurima polli/
ceri; verum etiam accuratissima opera impẽ
denda est (hæc autem non ignarus alioqui
expertissimo rerum huiusmodi recenseo q̃
hic maxime locus p̃dicere videatur) ne com
meati prohibitus exercitus fame prius de/
hinc lue conficiatur: cuncta enim quæ casus
vel necessitas attulerit aduersa, secordiẽ im
peratoris ascribẽtur: quæ si grauiora fuerint
quam æquo animo ferri possint, vndiq; cõ
cursus a militibus in auctorem certatim fiet
illius capite acerbiter fortunæ expiandã
arbitrantibus, lam reliqua consideremus æ/
que curarum atque trepidationis plena. Ois
bus intempesta nocte mortalibus post curas
& labores intermissos q̃ suauissime stertenti
bus, ductor exercitus (nam tuus quoque Va
tes inquit: Principe non dignum est noctem
dormire per omnem) interdum cubito inni
xus multa tristitia secum reputat; modo per si

sentium tabernaculo egressus, ne qua vel p/
ditiōe vel ignania excubiarum ab hostibus
in castra per vallum aut portas irrumpentis
bus repente somnolenti milites opprimerē
tur, circuit omnes plateas, perlustratisq; por
tis Castrorum Vigiles in soporem incumbē
tes monet, hortatur, precibus fatigat, diligen
ter posthac obseruent, nequid per tenebras
detrimenti negligentia ipsorum capiat exer
citus: nihil non exequitur & in castris mo/
uendis quod vā conclamata fuerint, & in
ijs metandis vnde nulla necessitate prohibe
ri queat quo minus quum libuerit euadat. In
itinere vero per antecursores explorantur
hostium aduentus: hi præmittuntur ad angu
stias, alij ad colles occupandos, alij iubentur
in subsidium a tergo sequi. Interim sollicito
de copijs & animis hostium oportune quis
piam transfuga adducitur: is secreto interro
gatus edocet sigillatim numerum atque fe
rocitatem aduersariorum, vt præ magnitu
dine diuisis aciebus ingrediantur: mox nun
ciatur adesse hostes in propinquo, magno
instare impetu, vel pulueris indicio instar
Crassę nebule continenter augetentis, vt
necessario conferendę sint manus.

Tunc repente (vt fit) multa oritur trepidatio

accumulatur passim, suam quisque spem sua
consilia secum agit. Tyrannus intimis præ
cordiis compresso cruciatu, cæterum vultu
spem simulans transfugam ex composito in
concionem producit: iubet omnes bono ani
mo esse: nã aduersarios (licet magno veniãt
agmine, siculis tamen viribus non esse ti
mendos, puta maxima ex parte calones, &
lixas ingentes scortorum greges in plaustris
& impedimenta circumnectãtes: postremo
confirmatis oratione militibus persuadet vt
non minus prædę quam prælio sese accingãt
Cæterum dũ animo reuoluit Cataphractos
equites, & currus falcatos ac Elephantes cũ
turribus: adhęc velites alios, alios sagittarios
& funditores, alios diuerso genere telorum
armatos Cohortes pene insuperabiles, artus
inuadunt frigore, atq; animo linqvitur. Edu
cis tamen exercitiis, & aciebus vtrinque
instructis, vbi classica intonuere, miles non
admodum cõsternatur, paratus si hostes ter
ga dederint, fugientes persequi & cæsorum
spolijs, onustus reuerti, adhęc a triumphan
te imperatore donatum: accipere ac epu/
lo interessẽ. Sin grauius premet aduersarius
abiecta parmula cursu quam expeditissimo
saluti consulere: quem vnaqueque latebra

fideliter abscondit. Quod si etiam in manus
hostium inciderit, paruo precio redimitur.
Imperator paludatur ab omnibus cognosci
tur, petitur ab omnibus: vndique in eum, q̄
victoriae premium sit, tela proijciuntur. Cui
fugere inclinata iam acie cum dedecorosum
tum quoque minime tutū est: capi vero gra
uius morte ducitur. Quam alacris reuinctis
post terga manibus, & pedibus cathenarum
pondere grauatū currum victoris prosequere
retur: quibus oculis intueretur, quibus per
ferret auribus contumelias & probra quum
quadrupedis in morem curuatus equum ho
sti conscendēti ceruicem submitteret. Quae
nec tam atrox est, quin feliciter cum tanta
commutaretur ignominia: itaque quum ex
sola victoria salus & summa rerum pendeat
totis viribus adnititur, vt iupiter Capitoli
nus recentem gremio laurum accipiat: qua
si amens hinc inde cursitat; alios hortatur
strenue pugnare obtestatur alios pugnam
capessere modo fessis & vulneratis e prelio
subductis integros substituit, modo Cornu
laboranti subsidium immitit, ac vbi maius
certamen est plurimus sese medijs immiscet
hostibus: iam fugientium ceruix in hostes
intorquenda, signiferoque perculso formi/

dine, & ob hæc legnitus telis se obiectante, ve-
xillum abripiendum, & in armatorum agni-
na proiiciendum, quod manipuli deprecari
de ignominie gratia fortiter pugnando re-
cuperent. His atque alijs distringi malis ne-
cessie est, quæ a neutro nostrum dum exerci-
tibus deuincti mortalitate præflemus, ab-
fuere. C. & S. fateor esse labores ingentes per-
ferendos & maxima pericula: quæ tamen in-
credibilem gloriam pariunt: illa quidem cho-
reas conuiuia somnum veluti pestem abo-
minata per lentiosa loca pendent: que ru-
pes vagatur difficilis inuentu difficilior ap-
prehensu plerunque multis armatorum ca-
teruis vallata per aciem nouacula rerumque
mille discrimina adeunda irritos mortalium
conatus amplexu lubrico facit: nec aliter fer-
me quam cruentum cædibus comitatur. Quo
circa Sardanapal^{us} & Xerxes quum se luxuriæ
& inertie dedissent, nullum sui celebre no-
men posteris reliquerunt. At Semiramis, &
Cirus, in clytis operibus gloriam immorta-
lem affecti sunt: quorum fama vigebit in-
memoria seculorum sempiterna. Proinde qui
propagationi nominis ac æthernitati studet
vitam periculis obiectant, vt vno aut altero
memorabili facinore inter viros illustres cõ

numerati frequentes prædicentur: quæ res
absque sudatis & anhelis laboribus, id est quæ
aiunt, citra puluerem & sudorem ne Iouis
quidem filio (quod Iouis vtar exemplis) cõces-
sum fuit. SyL. Haud facile dixerim, vaniorẽ
opinionem an magis pestilẽtem induerint
mortales: quæ a deo: altas egit radices, ita mẽ-
tibus obsecatis adhæsit, vt ad nullas rationes
oculos aperiri patiatur. Quispe ratio iam/
pridem persuasit cõstantem gloriam nequa-
quam ex his rebus scaturire, quæ licet magnæ
sint, cum scelere tamen affinitatem contraxe-
re: alioquin Phaeton & Herostratus incen-
dianj manibus impio facinore contaminatis
cælo terraque cari haberentur: quos tamen
omnia sæcula omnes hominum ætates vno
ore infamarunt. Nam Herculis memoria
summa cum veneratiõẽ colitur, quæ ex ipsius
erumnis ingentia in mortales cõmoda redũ-
darunt. Neque ego laudem Iouis ex eo con-
stare putauerim, quod victor prælio Titanas
& Gygantes deleuerit (ad vindicandam im-
pietatem necessitas impulerat), ceterũ quia
publicam agens vtilitatem cumulauerit am-
plissimis beneficijs humanum genus æque
proprijs ingenij viribus atque beneficos li-
beros procreando. Igitur eum virũ dicemus

veram gloriam ac nominis æternitatem af-
secutum, ex cuius industria vel gentes vel
vrbes vel nationes nullius iniuria iacturaq;
ingens emolumentum perceperunt. Caue
Cæsar imperitum vulgus imitatus temere
credas quemquam istorum siue Cyrum seu
qui in anxietatem Alexandri ac democriti
vanitatem diffunduntur, quasi beatos laudi-
bus extolli debere; nisi veimus insatiabiles
& effrenatas cupiditates ac scelerata facta in
rebus honestis connumerare. Quibus gen-
tibus ille rapinæ nō victoriæ Macedonis A-
lexandri (nam hunc audio maxime rerum
gestarum admiratiōe crebrari) latronis mo-
re in bona vitam libertatem miserorum ho-
minum grassantis vsui, ac non potius cala-
mitosæ fuerint? Ipsi quoq; Macedones post
modum sibi funestas experti sunt, quum in
diuidenda præda dissentientes mutuis cladi-
bus vulgo sternerentur. Sed aliquantisper
publico blandiamur errori, adiuuemus tuā
insaniam, vbi nihil a pertinacia decedis, esto
magnitudine: rerum gestarum terras maria
que fama tui nominis impleuisti: vnicuiq;
potentissimorum & clarissimorum regum
gloria antecelluisti, omnia deniq; tuis optas-
tis obsecundarunt, vt felix tua & aliorū per-

suasione vixeris: q̄ repente sola mors, exacta
quasi vna diecula vite, tot aceruos voluptatū
tot congestas delicias, tot fortune blandimen
ta, omnem istam longe lateq; imperandi dul
cedinem vnico momento extinxit; nec tamē
istius felicitatis tragicum finem inter mala re
ferā, qui suauissimas voluptates amarissimo
felle condit. CÆS. In corpus omnibus casibus
obnoxium quod potuit, vis liuoris agit; cete
rum illustris & pertuagata fama nomenq; Cę
sar per cunctas gentes vrbes in insulas portus
vltra fines imperij romani celebratum haud
vlllo potuit attici detrimento. Nisi me ratio
meorum honorum ad desiderium perficiēdi
cursus etatis meę hortaretur: p̄fecto magno
pere mihi fuisset optādus is exit⁹ vite. Quid
enim aliud mea nece factum est, nisi equa me
cum reliquis hominibus conditione mortali
tatis ob ingentem gloriam immortalitatē ade
ptū esse, ac propediē inter diuos consecran
dum. SyL. Cęsar illa sunt adulantis & formi
dolosę plebis deliramenta, etiam nū rebus nu
dis inania nomina deorum imponentis: ni hil
amplius ab hominibus prestari potest, q̄ ipsi
habeāt: quod si possent immortalitatē in alios
conferre, eā potius sibi quisq; arriperet. CÆS.
Non sum adeo rationis expers, vt me deum

esse credam: illa hominum opinio est. Syll.
At nullus istius vane persuasionis tanto loco-
rū interuallo sensus ad inferos descendit: nul-
la vnq; rerum humanarum delectatio stygē
præteruecta est. Libenter scire veli Cæsar vbi
subsiterint illę veteranę cohortes, q̄diu volu-
ptates profecutę sint; nam vidimus nudū &
cicatricosum ac denso cutarum agmine stipa-
tum in aulam Plutonis ingredi. Num tibi
magistratus cum insignibus obuiam honoris
gratia venerunt: at nemo plane ne ipsi qui-
dem minutuli qui quondam supplices tuis
genibus aduoluebantur, prætereunti assur-
rexere, non dignati sunt oculis intueri: haud
quemq; aliena perinde negocia distringunt;
suis fere quilibet aut malis torquetur, aut so-
latium ex bonis capit. Pari conditione reges
& inopes agimus, alium a priore statu ab alio
non discernentes, illa enim fortunę potestas
fuit. Qui autem inuictū gerentes aduersum
diuitias animum, quam inclusi corporibus ef-
sent, sancte pieq; vixerunt, ad nullas volup-
tatum illecebras mente prostrata: hi pulcherri-
mas nacti possessiones cuiusuis meroris ex-
pertes ocio felicissimo fruuntur. Qui vero
aut impudicis voluptatibus volutarunt, aut
alios affligerunt iniuria; hos vel Ixionis radij

diffecant, vel Tycō vultur depascitur, vel saxum Syssiphi assidue reuoluendum de lassat, vel hi Chymere lacerandi alligantur, vel obijciuntur Cerbero in frustra dilaniandi. CÆS. Incassum terres hominem impauidū, qui ad nullos casus & minas fortune cōsueuerit oculis conuere. SyL. Id certe nō faciebam; nec attinet illi formidinem incutere, quē illico terrores inuasuri sunt. Sed nimirum dum aliud ago, tua interpellatione hic sermo deflexit. CÆS. Dum sinuosis Meandris acies instruis & moribus inferorum occuparis, longior quā decebat oratio fluxit: qua re factum ē, ut animum quoque ab instituta dissertatione diuerteris. Atqui vellem comparationē Tyrannicæ voluptatis ac iuxta malorū (ut proposueras) tanquā in aliqua breui tabella depingeres, ac uelut imaginem poneres præter oculos, ut sub compendio facilius intelligerent. SyL. Nihil refert dissimiles, an oblitus sis, nam utramque paginam legisti: magis tamē putarim falli memoria, aut sane, quod uerisimilius est, ad huiusmodi collationem animum non adiecit. Quippe ita natura comparatum est, ut qui se nimis in aliqua delectatione totos proluunt, quo pacto aliunde premantur nō satis uideant, quod uel in uenatoribus & citharædis deprea-

henditur: illi studio perfequendarum ferarū
allectū laboribus haud animum intendunt, hī
quum pretermodum vocis harmonia capian-
tur, plerumq; fidium discordiā non recte per-
cipiunt, vicūq; tamen seſe res habet, quoniā
modo Zeuſis Phidię Timāis copia caremus
nec ipſe artu pingendi ſum inuitatus ea cōſpe-
ctu viciffim tibi deſcribam, & in breui formu-
la collocabo. Hęc igitur adijciātur ad opes &
faſtus imperatorios, quos tu quidē auidius
atq; curioſius percenſuiffi. Dinocrates archi-
tectus ab inferis in tuū obſequiū reuocatus,
haud abſimilem regiam vibi, quam in Atho-
monte metarj conſtituerat, ex Numidico pa-
rio Laconico Ægyptio Dalmatico Porphyreti-
co marmore edificet: quam Athlaſvna, Her-
cules altera ex parte ſuis humeris ſuſtineant:
Phegite lapide trar ſluceant parietes, atq; au-
ro & ebore lacunaria colluſtrēt: calcetur onix
emblemate verniculato ſub cōchiliatis peris-
ſtromatis: multa veſtis Attalica, multa Britā-
norum aulea viſantur, inſtratis ſplendide ac-
cubitis cocco & byſſo piloq; leporino & plu-
mis perdicum ſubalaribus ad ſomnū ſuapte
inuitantibus: adſint & mētoris toreumata, &
ſigna Policleſi, & Apellis tabellę, Murrhina
etiā atq; criſtalina vaſa, & ingētes coloffi Prae-

xitelis op^o, ad hęc qualia nec ędilitas M. Scau
ri viderit, nec luxuriātis Luculli cupiditas ex
quisiuerit. Hic tu iubvise Bithinica lectis pur
puriis aureq; picturatis discubes: tū astabūt
niliaci struciōres, a cyatho Hylas vel Gany
medes: non desiderabuntur gratię, non vene
res, & Osiridis n. uia: fręq̄nter se offeret Api
cius magister gulę nouis gannearū cōdimē
tis fastidientē stomachū irritans: spumabunt
cecuba gēmeis peculis idētidē sitim ab igręs
su prohibētia, CÆS. Tot ac tanta cōmemora
sti bona, vt nesciā plane, an Iupiter quicq; ar
pius habeat. SyL. Hęc tibi puta contigisse.
CÆS. Si fortuna tuo dicto subscriberet, aude
rē sęlicitate cum vnoquoq; deorum certare
SyL. Nunc Cęsar audi reliqua largius ex a
tero dolio Iouis hausturus. Sic inter delitia
voluptuanti tristis affertur Laconica Scyta
la, hinc Syriā a Parthis vastari, illinc gallia
rebellasse, atq; Hispanos ab imperio deficiē
tes inisse societate cū pennis: alius ab Hanni
bale cęsas nuntiat legiones: alius a pontici
hostibus Asiam voluptatū somitē trucidati
psidijs & negociatoribus Romanis opprel
sam teneri. Iā classes i Lybico mari, tēpestat
submersę: q̄ multa lędoria liberę dicacitati
deuorāda & ingrato decoquēda stomachic

quã etiam multi ciuiles motus, bellorũq; tur-
multus, & nocturna conuenticula deferuntur,
hic insuffurat in aurẽ cauendũ a medico
grandi pecunia corrupto, mox significatur
vxorẽ nuptias cũ adultero celebrasse, earũq;
premiũ tyranni cedẽ pactã esse. Interim ple-
riq; semianimes liberti accurrunt nunciãtes
potentiorũ coniurationẽ detectã qui iam &
faces ad incendiũ & arma parauerint ad cæ-
dẽ. Nec alio relinquire fluctu alius inuadit
sed multi globatim cuneatimq; adoriuntur.
Tu nuncijs huiusmodi qualia singulis pro-
pe diebus vniciq; tyrãno accidunt, nõ per-
turbaberis, non animo cõcideres: nimirum
opinor ab illa elegantia & splendidis appa-
ribus oculi q̃ longissime auerterentur: Pala-
tus etiam num suauissimas dapes, omniaq;
Lauticiarũ lenocinia quasi cicuta refugeret.
Preterea non trepidares, nõ paueres crebro
suspiciens districtos enses & famiata spicula
de tectis aureis tenuissimo filo ceruicibus in-
pendentia: securitatẽ profecto cunctis huius-
modi molestis delinjs & ingrata põpa liben-
tissime redimeres, quibus holerũ cibum, &
Aglai sobridij angulũ in Archadia potiora
iudicares: vbi leuis cũ nocte somnus accede-
ret, ac vietũ atq; robustũ corpus ad extrema

vite spacia traduceretur. At vobis cum inopia
somnia, tum immenso mordacium curarum agmine
in interpestiui canis circum tempora sparguntur,
& properata gradu tacito senectus obrepit,
simul irruunt in exhausta continuis libidinibus
membra dolores laterum, stomachi cruditas,
manuum tremor, pedum incostantia, dispnea
distillationes, angina, facer morbus & articularis
atque alia mille id genus mala, quibus
omnes rationes voluptatum iugulatę penitus
concidunt: tum delicias nacti grata possessio
dominantur, contumacissime potibus em-
plastris & mithridaticis medicorum anthidof-
tis resistentes, ut non temere nisi cum exhalatione
anime digrediantur. Quotus quisque est
non dicam tyrannorum, sed iustissimorum regum, qui
curricula vite leuiter clementius fato non violente
morte perierit? CÆS. Homerus tamē ait,
eos sub aureo Iouis clypeo consistere. SyL:
Mirum quo processerit humana credulitas, quasi
non gratior esset diis innocentia pauperum
impotentium regum dominatione, aut fortasse minus
accepta est thuris & verbenarum incensio
lacrisque sacrificia, quam Hecatombę superbe litationis
vana ostentatio. CÆS. Verisimile est deos
magis gaudere quam imolantur arma tanquam
populare cenaturos, SyL. Nequaquam ita est Cæ

far: nā quū oīa deorū sint nulla re indigent:
quo stultius est credere eos sumo vesci atq;
nidore sacrarū carnū, qbus affatim nectar &
ambrosia suppeditant, verū tamē incredibi/
lē capiunt voluptatē, vbi facultas iciderit, in
quēpiam dignū suo arbitratu beneficia con
ferre, haud temere conceptis hoīm votis aut
nuncupatis acq̄scentes: liquidē imprudens
mortalitas plerūq; solet optare, quē sibi impe
trata mox calamitosa forēt. Etenī opes hono
res magistratus imperia nō secus ac teterrī
mā pestē n̄s, quos a recto bonoq; trāuersos
improbitas agit, proijciunt: quo semper in
ter curas & pericula versantes in getos & in
suaves dies perferāt: quibus vero de nefan/
dis cupiditatibus agere triūphū cōtigīt, eos
bonis lōge beatioribus ditant: paruo cōten/
tos faciunt, ac lētavalitudine prosequuntur:
addunt ingenue disciplinē, multaq; ac varia
rerū hūanarū & diuinarū cognitio: qua pror
sus vera sapiētia mortales arcūssimo dijs amī
citiā vinculo glutinant: his accedunt vxor
morigera liberiq; sospites cū nepotibus mo
res parentū emulātes, hē sane firmissima bo
norū oīm & præcipue sapiētū persuasione di
uitiā maxime sunt ac vera fēlicitas hūana.
Ac mihi quidē videtur mortalīū vitę condi

tiō nauigatiōi perq̄ similis esse; quę duobus
fere generibus nauigiorū perficiatur. Qui/
dā admirati turratas naues bellicifq; machi/
nis instructas, vndiq; varijs picturis puppes
ornantibus, ingēte illā molē quę sibi ipsi one
ri est, ægeum sulcaturi conscendunt; tum
cōfestim scopulorū vitatis muricibus in altis
simū pelagus abducūtur; ibidē quātū imbre
madescant, quā vehemētibus exagitent tē/
pestatibus q̄ terribiliter balenas & orcas exti
mescant, quantas calamitates & miseras pa/
tiantur, nemo satis explicare pro atrocitate
rei potest: an quicq; vsq; adeo firmū atq; mu
nitū vel natura vel hoīm industria fecit, qđ
stridentes illę procellæ ac decumani fluctus
non quassarēt, disicerēt, demolirētur? Quā/
to satius angusto myoparone margines ra/
dere terrarū, cui qđlibet foramen tutissimus
portus est: nullā saxitiā truculentissimæ tē/
pestatis alligati luniculo nō rident, quū sepe
naues enormis magnitudinis in littore qua
tuordecim subnixę anchoris cōuellant. Quę
malū, dementia est putare iucunda corruscū
auro, argēto, gēmis, vestibus fulgēte auidi/
simo ventri quesitas opes igerere, stipatūq;
gregibus barbarorū per ceruices domitorū
populorū incedere, & ad singula momēta pa

uitare: nisi forte venenū in auro poculo suas
uius arbitreris. & auide puerorū in morē ab
linthū plena cimbria, oris melle dūtaxat illius
exhaustianda contēdas. Omitto iā q̄ neq; ci/
bus pro voluptate, nec iter pro auctoritate,
neq; bella pro iudicio suscipiātur: quū te pu
tas maxime viuere. præceps ad mortē cōcita
tissime raptaris. Quid cōmemorē Alexātri
phercī miserā erga suū corpus diligentiam?
Quid infelix & abominādū regis Massinī/
le ad custodiā suæ vitæ cōmentū recenseam?
quorsum attinet solitudines Mithridatis &
antidota referre partim a tua memoria re/
mota, partim hoc tēpore nō satis apud te pō/
deris habiura, q̄ oculorū sensu nō cernātur,
cui te maiorē auctoritatē q̄ animi iudicio tri
buere nuper indicasti? Ecce Plutonē aspice,
qui licet deus inferorū & p̄iceps vastissimi
Tartari nigris tenebris ac tetra mucidaq; ca
ligine sit amictus, adhæc quīs Herebi Terre
Stygis Acherontis Cocyti Lethes maxima
pariter & horrēda sobole, Demomorgonil/
q̄ tota muniatur profapia, qui peruigilibus
excubijs faces & colubros circūgestātes nul
lū locū in tota regia, q̄ vastissima est, nullum
angulū, nullā cellulā armariūq; non attētissi
ma cura perscrutantur: attamē dū hos audit,

alios aduocat, alios dimittit, nec oclū a laboribus, nec intermissionē potest a curis impetrare. Quantū aſtualiē dicitur Herculis & Theſei deſcenſu maxime obpertractū Cerberū: q̄ ingētibz deide machinis Heracleoticū ac reliquos hiatus obſtruxerit: Sepe vidimus terra ſteimurante palleſcentē trepidā tēq; necubi per teſtudines triplicibus cameris fornicatas ſorte diſſidentes radij ſolares irrūperent. Idcirco mira feſtinatione parantur ad tales caſus ī locis oportunitis oportuna remedia: cernūtur paſſim plutei luſcudes trabes pile ſcapī ſornices anteaſ ſepagines tympana tranſuerſaria tigni, aliaq; inſuper quotidie noua fabricantur nunq̄ ceſſantibus operariorū familijs. An credis parū terreri praſidē vmbraū auaritia cuniculis ne reſoſſum barathrum praedae vaſtationiq; cupidiffimē mortalitatis pateat: ſiāq; olim (vt fama eſt) liſgonū ſonitus ab Indis & Arimaſpis exaudiebantur magna Ditis anxietate. Sed Herodotus belliffimus rerū nouarū architectus omnē iſtiusmodi metū abſtulit, quū nunciaſſet a tellure obaſſinitatē, quē illicū Plutone eſt, hic Gryphes, illic fornicas moloſſi canis magnitudine ad cuſtodia auri pcreatas, quibus pertinaciter a nefaria cupiditate morta/

les ex mirmeceijs & Hippogeis arcerentur: pro
pter q̄ merita insignis Herodoto figmētaria
tella super cēs Logodetalos erecta est. Sed
vehemēter alia Ditē expectatio perurit. Ad
latus Nigritarū decliues cāpifunt haud ma/
gno negotio penetrabiles: ibi oīs metalli ve
næ plurimę, præcipue tamē auri solis ardori
bus depurgati, gens autē simplex nuda, citra
vanas cupiditates in specubus nature tantū
inferuēs agit. Istuc olim vēturū Tiresias va
tes pdixit ex vltimis Europæ finibus hoīm
genus inhians auro perinde ac summo bo
no superata siti a stucq; torrentillimo ac mor
tiferis icūibus aīaliū; hi quidem obsequētes
auaritię & vsquequaq; mancipati cęco amo
re cęca telluris viscera laceraturi nūq; cōquie
scent, quoad vel oēs interierint, vel aulā hęc
principis inferorū in admodū abdito recon
ditā hiatu detexerint, vnde quū scelera omī
grauissime vindicētur; nimirū cupidis plus
to non immerito succēsus in auaritiā longe
atrocius anaduertit. CÆS. Quid nostra res
fert vtra vita cōducibilior sit regia an priua/
ta: tametsi mirū immodum illa me demulcet
opinio vetus: quæ licet falsa nōnullis infaniē
tibus philosophis videatur: tamē iuuat erra
re. (si modo qui error est) dū subit recordatio

quo felicitatis fastigio rerū cōstiterā, sed plane nostra cōsilia de his irrita sunt, quibus facta nobis in vniuersum interdixere. Quin redeamus ad nostrā rē, & tu iā cādas mihi, nisi manus meas vires experiri. SyL. Apage cū ista tua recordia: hūc locū iudices mihi decreuerūt, deus auctor fuit, oēs ordines subscripserūt. CÆS. Nō ipse potius a temeritate desistes, quā te Casari cōparandū putas, quū in gremio scurrarū p̄ dedecora nūdinati pudoris adoleueris, & p̄ qualq; dānosas libidines magna tuę fame iactura, vel potius interitu ad q̄sturā ascenderis? SyL. Quoniā veteris me comedię licentia p̄scindis: tu quoq; nō graueris de plaustro vicissim audire: siquidē vsu sepe venit, vt q̄ dicit cæcū q; vult, audiat quę minime vellet. Haud equidē ificias eo me paulo intēperātius in adolescētiā vixisse, neq; id vni mihi contigit, sed multo pridē aliquot viris illustribus in nr̄a ciuitate videlicet Manlio Torquato, Valerio Flacco, priori Africano. Q. Catulo: quā vitū fuit adolescētię: tunc enī efferūt se multę cupiditates: quę si nimię nō fuerint, ac p̄tinus vna cū ipsa lubrica etate cōciderint, vt in ip̄o ip̄etu tolerabiles habent, ita postea nihil, vbi recesserint, noīs amplitudini detrahūt. Atq; ego lōge pręstare iudico

tandē abiectis voluptatū illecebris ad bonam
frugē reueri, q̄ voluptates nunq̄ nouisse, q̄
alterū fortissimi animi est, alterū inexperien-
tię: nā incognita nō amant, nisi quadā opinio-
ne: blanditię vero q̄bus assueueris, efficacissi-
mę sunt ad sensus permouēdos & facile cedē-
tes intra sua septa pertrahēdos: quos rursū
postq̄ deliciuerint, cogere sub imperiū ratiōis
cū in primis magnę difficultatis, tū oīm pul-
cherrimū atq̄ laudatissimū est. Te vero Cæ-
sar quis ignorauit Bithinicū Fornicē olim as-
sectatū in pretexta, dehinc pretaxatorū & ma-
triū familias affectatorē impudicę gurgitē at-
q̄ voraginē impudicię: cui tuę salacissime li-
bidines per oēs gradus ætatis augescētes, ac
stupris nobilibus insignes nō pœne incredi-
biles uident: quę nisi cū uita (ne Papiā quidē
lege perditæ lasciuie fibulā imponente) non
abierūt. Testatur hæc tua caluities, & uulgatissimū
Thyestis nomen, inusta q̄ scomatis per-
petua infamię stygmata idētidē a milite curs-
rū p̄sequente iactatis. Igitur audebis obiscere
mihī tua flagitia, quę non excusant ætatis im-
prudētię: maturū iudicio sibi tenacissimis ne-
xibus obstrinxerāt. Reor optimū uincitq̄ eē
priusq̄ alteri calūniā Theonino dēte intēdat,
sua facta circūspicere, atq̄ (ut p̄uerbio dicit) i

propriū inspūere sinū: impudentis enī est
dissoluti hoīs talionē non vereri, telaq; in su
opprobriū reditura temere iaculari, nisi ver
de genere lamiarū sis, vt progressurus in fe
rū oculos inducas, domi vero deponas, & ic
circo cecutias in rebus proprijs, in alienis oc
latissimus appareas. Proīde quin coeres il
intēpestiuā linguæ petulantia & vallo dent
constringis, ne dū libera vagatur nouos ti
cruciatu asferat? Si tibi iniuria factū itur: e
perire iudicio. Sed ecce Ascalaphū nomen
torē ad nos video properare: audin quæ mi
data ferat? vterq; iubemur ad Minoē. Cæ
Non sum Impedimēto quin eamus, dū tar
morosis cōperendinationibus nō his in ani
protrahatur. SyL. Hi iudices a nostris cent
uiris lōge diuersi nec flectunt gratia, nec r
neribus capiūtur, nec odio indulgēt, nec o
torum lenocinijs abducuntur a vero: vbi c
sam sub cōpēdio, pposuerint litigatores, ex
plo secundū eū a iudicibus, qui iustas fou
partes visus fuerit, de lite p̄nunciatur. Ca
Id cui libet optandū existimo, vt repente
victus cōcidat, vel victor exultet. MINC
Dic noue hospes, quid tibi vis? quorsum l
turbas concitas, nouis luigiorū generibus
stra tribunalia dstringens, quasi vero leg

nis negotijs non obrueremur? CÆS. Is ego
sum Cæsar (si quādo Minos ad tuas aures fa-
ma ipsius peruenit) qui domi belloq; clarus
omnes (excepto rege Macedonū) externos &
Romanos imperatores magnitudine rerū ge-
starū (ne sit inuidia dicto) superarim. Vtrasq;
Gallias seminariū triūphorū pacatas populo
Romano reddidi: Britannos vici: summouit
Germanos: a me vires Pharnacis cōminutę:
Alexādrīa subacta: Aphri atq; Hispani meis
inimicis auxilia ferētes cęsi sunt: ad extremū
diem necis summe rerū pręfui solus impera-
tor: nunquid ergo Minos indigna postulare
videor, si contēdo pręferri L. Syllę viro alio/
quī egregio, nequaquam tamē amplitudinī Cęsar-
is cōparando. MIN. Adhęc quid tu Sylla?
Syl. Quāq; Minos non dubito tuā sententiā
irreuocabilē esse: tamen vt retundā insolentē
Cæsarīs temeritatem, breuiter respondebo.

Quo tēpore Cæsar gallia tibi prouicia decre-
ta fuit: iā populus Romanus pollens potēsq;
totius imperator Italię Siciliae Sardiniaē Corsi-
cę Hispaniarū expugnauerat pęnos, domue-
rat Numidas, dominabat Illyrijs Epirotis æto-
lis Macedonibus ac vniuerso nomini græco-
rū: tenebat minorē Asiā Liciā Pāphiliā, Cili-
ciā atq; Syriā, Deinde Cn. Pōpeio duce Bithi

zios Paphlagonos Cappadocas metu potētissimi regis liberauerat: tū victor perlustrarar Iberos Albanos, vtrāq; Armeniam, Scythas, Bastarnas, Iudæos, Assyrios, Cretam insulā, cū cētis alijs insulis atq; litoribus mediterranei maris in potestatem redactis. Porro his viribus aggressus es gentē bellicosam nec tamen vno praelio vniuersam, (sed partes inuadendo (quia galli sub multis regibus agunt) alios dolis, alios magna ex parte suis ipsorum viribus debellasti. Centrones Ciarocelos Careriges alpinas gentes non fuit magnum negociū superare, dehinc horū ope additis vocatis Allobrogib; Heduis Aruernis Sequanis Ambarris, Heluetios, Tulingos, Latobricos, Rauracos, Boios, Treuiros ad deditiōē cōpulisti: haud aliter Ariouistus quoq; debellatus est: sic etiā Belgę victi iugum ciuitatis nostrę subiere. Cæterū si cū enumeratis populis Vbij, Bellouaci, Suelliōes, Neruij, Atrebatēs Ambiani Morini Menappij, Bellocallēs, Caleti, Catuaci, Sidoaci, Codrusi, Eburones, Aduatici, Arnotici, ac Celæ oēs, & Aquitani oēsq; Oceani accolę suas copias in vnū agmē coegissent, quid Cæsar tuæ cohortes potuissent sustinere tantas vires, quum olim parua manu Romā ceperint Italiae fere dimidia pars

te possessa: Illyrios, Peones, Triballos, Thracas penetrarint, Græciam vastarint & Macedoniam, Asiam per vim ereptam occuparint: Nam Germaniæ atq; Britannię magis explorator fuisti q̄ victor. Quid autem de Pharnace dixerim, siquidem post philippicam stragem facile potuit ei regnum adimi, cuius capiti regiũ diadema Pompeius imposuerat: In egregijs haud sane operibus numerabuntur Alexãdrinorum delitiæ subactę. A penis & Hispanis qui iã diuturnis bellis contusi fuerant, nullum graue discrimen impēdebat: & pauci quidem pro partibus arma sumpserāt. Itaq; cæteris inspectantibus cum ciuibus concurristi, ciues trucidasti, ciuium sanguine funestã vrbi nostræ victoriã adeptus es, deniq; a summo fastigio tyrannidis, quam innumeris facinoribus occupaueras, inimicorum virtus magno tui ludibrio præcipitem in pfundissimum infœlicitatis barathrum dedit. At qui meas res modo repetere superuacaneum puto, quas iudicum diligentia iam pridem sigillatim examinauerit. Quantum autem virtute nos inter se distamus, quæso tãdem animaduertite. Cæsar aduersum libertatem belsum gessit: Sylla ne ea tolleretur totis viribus adnixus est: a Cæsare defensores reipublicæ

neccati sunt: Sylla vt incolumes boni essent cū
profligatissimis hominibus depugnauit. Cæsar
euerit rempublicam: Sylla eam conserua-
uit: Cæsar tyrannidem arripuit: Sylla urbem a
tyrannide crudelissima liberauit: vter igitur
laude dignior viderit Minos. Ml. Qui nul-
lam vitę dimicationem pro republica detre-
ctarunt, eos honore semper censuimus pro-
sequendos: in qua parte Syllam vel præcipu-
um collocauimus & nunc demum confirma-
mus. Eos vero, quibus proprium commodū
fuit publica potius incolumitate, sub pedibus
illorum depressimus, vt ab ijs, quos olim pes-
fundandos iniuria decreuissent, ipsi vicissim
pessundarentur. Quare te Cæsar huic ascri-
bimus caterue: vbi Marios & cōplures alios
tuę fortis assessores habiturus es. Et sic statui-
mus in annum Platonis integrum, atq; in cō-
mētarios & in acta publica referri iubemus.

FINIS.

M. D. XXVII.